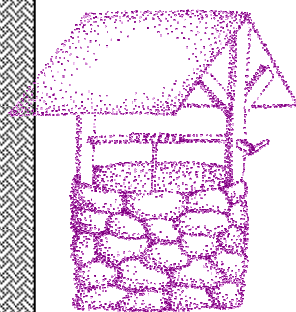

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

בן מוה"ר רבי יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל, אבדק"ק טשילע יצ"ו, ומח"ס "קני המנורה"

ונכד הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל הי"ד, אבדק"ק טיניע, ומח"ס "מנורת אהרן"

גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומז של עולם

• ערב שב"ק תרומה ראש חודש אדר תשפ"ה לפ"ק - שנה י"ב גליון ז' (ר"כ - 220) •

משנכנס אדר מרבין בשמחה

גליון מוגדל לימי הפורים

קונטרס "איטר יד"

בענין הנחת תפילין למי שהוא איטר יד, באיזה יד יניח תפילין

קונטרס "זה אני אומר במקום"

למי שמתפלל ביחידות איך יאמר דברים שבקדושה

"די סגולה פון די מקוה"

העתק ממחברת 'דאס אידישע ליכט' ברשות המו"ל

בענין הנחת תפילין דרבינו תם בעתו ובזמנו הנכון

מיר וואונטשן פאר כלל ישראל א

"שמחת פורים און א "שמחת תמיד"

הערות והארות מתקבלות בחיבה

❖ Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 STREET • Brooklyn N.Y. 11219

❖ Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email 7554864@gmail.com

בס"ד

קונטרס

איטר יד

חלק ראשון

כולל בתוכו תשובות הרבנים
הגאונים במי שהוא איטר יד,
אם יחמיר על עצמו להניח
תפילין גם ביד שמאל

*

ברוקלין ניו יארק
אדר תשפ"ה לפ"ק

כדאי להביא כאן מה שכתבתי בקונטרס "אמרי יואל" ענינים קצרים וסיפורים מכ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו האבדק"ק סאטמאר זי"ע

ונדפס בקובץ גינת ורדים חלק כ"ג - מדור גן רטוב עמ' קכ"ג

[ומשם לספר ניצוצי תומר [ח"א עמוד רל"ב],

ולקונטרס הליכות יוסף עזרא [סימן כ"ז עמ' ש"ח]

ואעתיקנו כאן עם איזה הוספות קצרות

עדיף להניח תפילין קצת למעלה מהקיבורת מלהניח על הגיפ"ס או ביד ימין

בשנת תשכ"ז לפ"ק, בעת לומדי בישיבה הרמה ד'נייטרא במאונט קיסקא יצ"ו, הייתי עד למעשה רבה הנוגע להלכה ולמעשה, וגופא דעובדא הכי הוה:

בחור אחד מבחורי הישיבה [ושמו חיים צבי פויגעל] אירע עמו תאונה ושבר את ידו ר"ל, והרופאים שמו את ידו במסגרת הנקרא גיפ"ס, באופן שהגיפס כיסו כמעט את כל אורך מקום הנחת תפילין של יד, עד שלא נשאר כמעט מקום פנוי להנחת תפילין במקום הקיבורת רק קצת למעלה מן הקיבורת. ונתעורר השאלה איך יניח תפילין, ושאלו לכמה מורי הוראות, והורו המורים באופנים שונים זה אומר בכה וזה אומר בכה [ומפני כבודם לא אזכיר את שמם, שכולם כבר הם בעלמא דקשוט], יש מי שהורה להניח התפילין על הגיפס, ויש מי שהורה להניח על יד ימין, ויש מי שהורה שלעת עתה לא יניח כלל תפילין של יד רק תפילין של ראש. ולא ידעו מה לעשות.

ואני הייתי אז בחור צעיר כבן ט"ו שנה, והרמתי הטעלעפאון והתקשרתי לה'הויז בחור' של מרן רביה"ק זי"ע בעת ההוא, הלא הוא הרה"ח ר' מאיר שניצלער שליט"א, לשאול את דבר ה' אל יואל, עצת קדשו כדת מה לעשות, וענה ואמר לי כי רבינו אינו פוסק שאלות כאלו וילכו לשאול למורה הוראה, ועניתי ואמרתי שכבר שאלו לכמה מורי הוראות בישראל וכל אחד ענה באופן אחר, ויש בלבול המוחין שאין יודעין כדת מה לעשות. ואח"כ התקשר אלי בחזרה ומסר לי דעת קדשו, כי לפי דעתו והכרעתו יניח תפילין במקום הפנוי שנשאר בגובה הגיפס [בין הגיפס לכתחילה], והגם שחלק מן התפילין יהיה למעלה מן הקיבורת [מקום הראוי להנחת התפילין לכתחילה], עכ"ז בשעת הדחק יותר טוב והגון לעשות כן, מלהניח על הגיפס גופו או על יד הימין. וקיימו וקבלו כהוראתו [והבחור גם שבר קצת מן הגיפס כדי שרובו ככולו יהיה במקום הראוי].

שאלה לכבוד הרבנים הגאונים

~ מתוך שו"ת ניב אליעזר, מערכה א' – סימן א' ~

יום ג' לפרשת האזינו, ערב יום הקדוש שנת תשמ"ז לפ"ק, ברוקלין ניו יארק יצ"ו

שים שלום טובה וברכה לכבוד הרב הגאון המפורסם שליט"א

אחדשתה"ר כמשפט, ירשני כתה"ר לגשת לפניו לציע את ספיקותי בדבר אשר נוגע להלכה ולמעשה, וכתה"ר בטובו הגדול יאכה לחוות דעתו הרמה בדעת תורה כיד ה' הטובה עלו, וזה החלי:

הן ראיתי בשו"ת דברי יואל מאת הגה"ק דמו"ר רשכבה"ג מרן אבדק"ק סאטמאר זצוק"ל זי"ע ועכ"א בחלק ראושן סי' ג', נשאל על אודות אימר יד לגבי הנחת תפילין, והאריך שם למענית במיול אריכות כדרכו בקודש, ומסיק שם וז"ל: גם נראה שאף באימר גמור צריך אח"כ להניח תפילין גם בשמאל כדעת האריז"ל, דאף שאין לזוז מדברי השו"ע, אל כיון שכבר הניח בימין כדעת השו"ע, אין זה נגד השו"ע אם מניח אח"כ גם בשמאלו מהרהר הברכה במחשבה, וכגון דא בודאי שצריך לחוש לדעת האריז"ל, הצ"צ כתב כן לצאת ידי שניהם על דינו של המג"א שכותב בשתי ידיו, והרבה גדולים כתבו כן גם כשאינו כותב כלל בימינו והוא איסר גמור וכו', ומינה נשמע דאם א"א להרגיל עצמו אף באימר גמור, יניח אח"כ בשמאל, בפרט עכשיו שנתגלה לנו דעת האריז"ל ז"ל, עכ"ל"ק.

והנה עפ"י דבריו הק' הנ"ל נפשי בשאתי דבר הנוגע אצלי, באשר בני הילד כמר רפאל אהרן נ"י יכנס בשנה הבעל"ט לעול המצוות בשעטומ"צ, והוא אימר יד. ולפי הנ"ל נסתפקתי אם אומר לו מיד לצאת דאת האריז"ל, או שימתין בזה עד שילאו לו ימיו כבן י"ח שנים, אשר כבר אז חלפו וגם עברו עליו ימי הילדות והבהרות, ודעתו מושבת עליו, ואז יבן דבר להזהר בדעת האריז"ל, מתוך אחריות וכובר ראש, וישיש לקראת המצוה כמוצא שלל רב בעזהשי"ת.

עוד נסתפקתי אם אברך אחר חתונתו שמניח ב' זוגי תפילין, רש"י ור"ת, אם רשאי לצאת דעת האריז"ל הנ"ל באופן שמניח תפילין של רש"י ביד ימין, ודר"ת ביד שמאל.

והנני לבקש עוד הפעם, נא יקה מועד לעיין בדברי ולהשיבני תשובה כמוקדם האפשרי.

ובזה אצא ואשתחווה מול הדרת גאונו. כ"ד מוקירו כה"ו החפץ בשלומי, ומצפה לתשובתו הרמה.

בברכת גמר חתימה טובה ושנת גאולה וישועה, בבני חיי ומזוני רויחי ובריות גופא עבג"צ בב"א.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מח"ס עת לדבר על קרה"ת, עת לבקש על ברהמ"ז

ליקומי חיים צבי על שבתות הקיץ, וספר עה"ת ומועדים ועוד

בן לאאמור"ר מוה"ר יצחק נפתלי קנאפפלער שליט"א

מלפנים אב"ד משילע יצ"ו, מח"ס קני המנורה

נכד להגה"צ מוה"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצ"ל הי"ד

אב"ד טיניע יצ"ו, מח"ס מנורת אהרן

ולמעלה בקודש נכד לרבינו הרמ"א, ז"ל, מגלה עמוקות ז"ל ועוד.

~ מתוך שו"ת ניב אליעזר, מערכה א' – סימן ב' ~

בדברי האריז"ל שגם איטר יניח ביד שמאל ככל אדם

בענין איטר יד אם יניח תפילין גם בשמאל כל אדם לחוש לדעת האריז"ל,
ובמקום שהפוסקים חולקים על המקובלים איך נקטינן

ירושלים, עיה"ק ת"ו. יום ג' לך ז' חשון תשמ"ו לפ"ק.

שוכטו"ס א"כ התורני המו"מ בתו"ד

הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א, ברוקלין נ"י. יצ"ו.

אחדשה"ט וש"ת כמשפט.

הנני בזה ע"ד שאלתו אודות בנו הילד מר רפאל אהרן נ"י שיכנס בשנה הבעל"ט לעול תורה ומצות בשעמו"מ, והוא איטר יד, והביא דברי מרן הקדוש רשכבה"ג מהר"י ט"ב זצוקללה"ה מה שהאריך בשאלה זו.

הנה רבה"ק בתשובתו שם (ח"א סי' ג' אות ב), הביא שם תשו' מהרש"ם (ח"ב סי' ר"מ) שכתב בתוך דבריו בנוגע להשאלה בא' שהיה איטר יד מעולם והניח כמה שנים התפילין בימינו שהוא שמאלו וימין כל אדם, ונחלה ל"ע בחולי ליאות האברים (לעהמוני"ג) על ב' ידיו, ונסתפק כעת שבי' ידיו שוים על איזה יד יניח תפילין, וע"ז כ' דנראה שיניח בשמאל כל אדם, והביא. ע"ז מה שמצא במאירי (שבת ק"ד ע"א) שפסק דגם איטר יד יניח בשמאל כל אדם דחייב תפילין של יד הוא שיהיה כנגד הלב, וגם בשערי תשובה (סי' כ"ז סק"א) הביא בשם ש"צ שבי' בשם מהר"י צמח שהביא כמה ראיות שגם איטר לא ישנה מכל אדם, לכן אף שהמנהג כהשו"ע מ"מ בכה"ג נראה כנ"ל, וליתר שאת יניח בשתי ידיו כמש"כ כה"ג בשו"ת צמח צדק החדש במי שהיה איטר וכל מלאכתו וכתובתו בשמאל, והניח תמיד תפילין בימין ואח"כ הרגיל עצמו לכתוב בימין ופסק שיניח בשתי ידיו בזא"ז, ויכוין לצאת באותו שהוא של שמאל ע"פ הדין ואין לחוש משום ברירה כמ"ש הפוסקים לענין ב' גיטין עיי"ש, אבל מדינא נ"ל שיניח בשמאל כל אדם, ואין לחוש ללעז על הקודם וכו', אמנם בגוף דברי המאירי ומהר"י צמח הנ"ל יש להפליא איך כתבו נגד הש"ס דמנחות וכל הפוסקים, ואולי ר"ל שיניח גם בשמאל כל אדם וצ"ע עכ"ד המהרש"ם.

וע"ז כתב כ"ק מרן זי"ע, דכבר כתבו על המהרש"ם, דאישתמיטתי שכן הוא גם במרדכי [הל"ק דף י"ג ע"ג], שפי' כן בדעת רש"י ז"ל [מנחות ל"ז ע"ב] שהולכין אחר רוב בנ"א ואינו תלוי בשמאל וימין ידיה, וכתב שמתוך פירושו נראה לר"י דפליג ר' נתן דאפילו איטר מניח בשמאל, ואף ת"ק סבר הכי

דידך הוא שמאל, ויש לספוקי להלכה אי הלכה כוותייהו או לא עיי"ש, והרי שתי המרדכי דברי הש"ס לדעת רש"י, דת"ק ור"נ פליגי אהך דינא דאיטר יניח ביד ימינו, אלא דמספקא אי הלכה כוותיה, ונמצא שגם המאירי פירש בדברי הש"ס כמו שמפרש המרדכי לדעת רש"י ז"ל וכן צ"ל לדעת האריז"ל, אבל הרבה ראשונים לא כתבו כן, ויש בדברי הראשונים שלא הבינו גם בדברי רש"י ז"ל כמו שהבין המרדכי, ולדינא כיון שרוב הראשונים וכן הוא בשו"ע ללא שום חולק דאיטר יניח בימין אין לזוז מדברי השו"ע עכת"ד. ועי' בס' מאסף לכל המחנות (סי' כ"ז סק"מ) שכתב תמיהא זו על שו"ת מהרש"ם, וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' רצ"ט).

ישוב באות ו' כתב מרן זצוק"ל וז"ל: גם נראה שאף באיטר גמור צריך אח"כ להניח תפילין גם בשמאל כדעת האריז"ל, דאף שאין לזוז מדברי השו"ע, אבל כיון שכבר הניח בימין כדעת השו"ע אין זה נגד השו"ע אם מניח גם בשמאלו, ומתהרהר הברכה במחשבה, ובכגון דא ודאי שצריך לחוש לדעת האריז"ל, והצ"צ כתב כן לחוש לצאת ידי שניהם על דינו של המג"א שכותב בשתי ידיו, והברכה גדולים כתבו כן גם כשאינו כותב כלל בימינו והוא איטר גמור, ויש מגדולי האחרונים שכתבו להניח על שתי ידיו בפ"א, ולא נראה כן מכמה טעמים שאין להאריך, אבל זה ודאי שיניח אח"כ כנ"ל, ומוכן שכשמניח אח"כ בשמאל צריך שיהי' תפילין אחרים, כדי שיבוא הנחת תפילין על הסדר המעברתא לצד הכתף והקציצה לצד היד והיו"ד לצד הלב, ועי' בספר כף החיים (סי' כ"ז) ומדברי פסקי התוס' [מנחות סי' קכ"ד] שכתבו דאיטר טוב להרגיל עצמו לכתוב בימין וכו' נשמע דא"א להרגיל עצמו אף שאיטר גמור יניח אח"כ בשמאל, בפרט עשיו שנתגלה לנו דעת האריז"ל וכו' עכ"ל.

ומש"כ שם כ"ק מרן זצ"ל בסדר הנחת תפילין שיהיה עלהסדר המעברתא לצד הכתף וכו', וכן כ' שם בשו"ת דברי יואל (סי' ב') עיי"ש, הנה כי כן כתב שם בספר כף החיים (סי' כ"ז ס"ק ל"א) אחרי שכ' הדין באיטר שיש להניח ביד שמאלו שהוא ימין של כל אדם ומברך עליו ומתפלל בו, – רק אחר התפילה כשחולץ התפילין יחזור ויניח ביד שמאל של כל אדם, כדי לצאת יד"ח לדעת מהר"י צמח והאריז"ל ולא יברך עליו כ"א בלא שם ומלכות, ויהרהר שם ומלכות בלבו ויקרא בו קרי"ש, וכ"כ בן איש חי, – כתב עוד וזה שחוזר ולובש בשמאל כל אדם, אם ידו משגת יעשה שני תש"י כדי שיבוא הנחת תפילין על הסדר כנ"ל, ואך אם א"א לו ישאל תפילין מאחר, או יהפוך התפילין ויהיה המעברתא לצד היד והקציצה לצד הכתף, כדי שיהיה היו"ד לצד הלב וכו' עיי"ש, ועי' עוד בזה בס' מאסף לכל המחנות (סי' כ"ז סק"א) עיי"ש באורך.

והנה בנוגע אם יש לחשוש לשיטת המקובלים היכא שנראה דהפוסקים לא ס"ל כן, הרי רבה"ק ז"ל כתב להדיא "דאף דאין לזוז מדברי השו"ע אבל כיון שכבר הניח בימין וכדעת השו"ע וכו', דמוכה דס"ל דהעיקר יש לעשות כדברי השו"ע, ואציין דבר פלא שראיתי ב' אות חיים (על הני תפילין) מהגה"ק אבדק"ק מונקאטש זצוק"ל (עמ' רג – רד) וז"ל: ומ"ש בענין כשהמקובלים חולקים על דברי הפוסקים,

אדכרן מילתא מה שראיתי בסידור תורה אור ושערי תפילה (דפוס וילנא) ששאלו תלמידיו להגה"ק בעל התניא ז"ל, איך יש לנהוג בדבר שהמקובלים חולקים עם הפוסקים, והשיב מסתמא יש לנהוג כהמקובלים נגד הפוסקים, ושאלו הלוא הוא בעצמו בשו"ע שלו כתב שיש לילך אחר הפוסקים נגד המקובלים, והשיב כן כתבו הפוסקים, אבל המקובלים כותבים לילך אחר המקובלים נגד הפוסקים, עכ"ל, וע"ז כ' באות חיים שם וז"ל: וכן ידוע שהשו"ע חיבר התניא כמנהג ההמון והוא בעצמו וגם תלמידיו החסידים לא נהגו כן, וברצונו היה לסדר ולהדפיס מהדורא תנינא שיהיה מתאים גם לדברי המקובלים אך לא עלתה בידו, וכמ"ש בסידור הגו' עכ"ל, ודברי רבינו מרן צ"ל ברור מללו שם, דס"ל למעשה דאין לזוז מדברי השו"ע אבל אם אפשר גם כמקובלים יעשה כך כנ"ל, וצ"ע מש"כ בס' דבר הלכה (ח"ב סי' א' סעי' א') בהערה א' אות ח' שהביא על דברי הכף החיים הנ"ל, מש"כ בספר שולחן הטהור (מהגה"ק מקאמרנא זללה"ה), וכן הביא שם החזו"א, דס"ל דאין הקבלה חולקת על השו"ע בדינא דאיטור, (ועי' בדברינו שו"ת מנחת יצחק ח"ט סימן ג', מש"כ שם בדינא דאיטור בשייכות לס' דבר הלכה), ואין כן דעת רבה"ק כמבואר.

ובזה נחזור לנדון השאלה ששאל, אשר ע"ז ג"כ סובב דברי כ"ק רבה"ק (בסימן ג') הנ"ל, בנוגע לשאלת השואל אודות בנו שנעשה בר מצוה באלה הימים, מוכח דמש"כ במסקנתו דאחר התפילה יניח בשמאל כל אדם כדעת האריז"ל, קאי נמי על קטן שנעשה בר מצוה א"כ כבר נפשטה שאלת כב"ת.

אבל ממש"כ מרן ז"ל שם בזה"ל: "אמנם אף אם יעשה בשמאלו מהשצריך מדין השו"ע מ"מ "מהראוי" שאחר התפילה בביתו יניח בשמאל של כל אדם בלא ברכה לצאת דעת האריז"ל וכו' אף שאין כן דעת הפוסקים. מ"מ מהראוי לצאת גם דעת האריז"ל וכו' עכ"ל, הרי אמר ושנה דבריו שאין זה רק מן "הראוי" לנהוג כן כנ"ל.

ובזה נראה בנוגע לילד הנעשה בר מצוה, הדבר תלוי בעיני האב, שצריך לשקול כדעתו אם לא יגרום עי"ז איזה קושיים כשיטיל עליו חומרא זו, מאיזה טעם שיהיה, ואם חושש לזה הנ"ל, יכול להמתין בחומרא זו שיגדיל יותר וכמ"ש כב"ת.

כ"ז כתבתי רק להלכה במה שנלפענ"ד, אבל בנוגע למעשה הרי כב"ת גר במקום מגורתו של רבה"ק כ"ק מרן זללה"ה, ושם נמצא להבחל"ח הממלא מקום קדשו ז"ל ה"ה כ"ק מרן מסאטמאר שליט"א, יש לשאול חו"ד הרמה להורות לו הדרך ילך והמעשה אשר יעשה, ובודאי יש מעשים בכל יום מזה, וכאשר יורה לו הדרך כן יעשה, ויראה חיי נחת מבנו שיגדלו לת"ת, ולחופה ולמעש"ט אכיה"ר.

ובזה הנני חותם בברכה

יצחק יעקב ווייס

[תשובה זו נדפסה בספרו שו"ת מנחת יצחק חלק י' סימן ג']

~ סימן ג' ~

**אי איטר יד יניח שני תפילין, קודם על יד ימין הוא שמלו ואח"כ על יד שמל
כל אדם, כדי להחמיר כדעת האריז"ל.**

אור ליום כ' שמיני תשמ"ז לפ"ק פה לונדון יצ"ו.

בין גאולה לגאולה רב ברכה והצלחה

לכבוד הרה"ג כו' אליעזר קנאפלער שליט"א

בעהמ"ח ספרים וחונה בברוקלין יצ"ו.

עד"ש בבנו שנעשה בר מצוה, והוא איטר יד, ומביא דברי הגה"ק בעל שו"ת דברי יואל שפסק אפילו באיטר ? שיניח תחילה על יד ימין, ואח"כ על יד שמאל כדעת האריז"ל לחומרא דבזה שמחמיר להניח גם ביד שמאל כל אדם אין זה נגד דברי הש"ע, זה תו"ד הקדושים ושאלתם אם יניח כן תיכף שנשה בר מצוה, או ימתין עד שימלאו לו ימיו כבן י"ח שנים, שאז יבן להזהר לקיים גם לדעת האריז"ל.

לא באתי בזה להכריע אי לקיים דברי הפסק מהגה"ק בעל דברי יואל, כי אינו צריך להכרעתי, רק לשאלתו אי ימתין עד בן י"ח, לפענ"ד שלא להמתין עד בן י"ח כיון שגם בנגלה יש מקום לשיטה זו להחמיר כדעת האריז"ל להניח גם ביד שמאל כל אדם, כי בחדו"י המאירי מסב' שבת דף ק"ד סובר כן להניח ביד שמאל כדי לשים אותם נגד נלב, וכבר הקשו עליו בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ר"מ וכתב שאולי כוונתו שיניח גם על יד שמאל, ועי' מ"ש בס"ד ספרי שו"ת שרה"מ ח"ב סי' י"ע, וגם בספר בן איש חי פסק בפרשת חיי שרה אות ז' שאם ידו משגת ועשה שני תפילין של יד כדי שיבוא תפילין על הסדר המעברתא צד הכתף והקציצה לצד היד והיו"ד לצד הלב, ושצריך שיהי' נגד הלב הוא דברי ר' יצחק במסכ' מנחות דף ל"ז ע"ב, ועי' רמב"ם פ"ד ה"ב מהלכ' תפילין ו"א אין להמתין רק תיכף יקיים מצות תפילין ושימה כנגד הלב, ולהחמיר כדברי הגה"ק בעל דברי יואל זצ"ל.

והנני בזה המברכו בברכת החג כשר ושמה.

המצפה לרחמי שמים כל היום,

שרגא פייוויש [שנעבאלג]

[מח"ס שו"ת שרגא המאיר וש"ס]

~ סימן ד' ~

יעקב יצחק ניימאנן

רב בבניהמדר"ר חסידי בלזא ומחזיקי מאנטרעאל, יע"א קנדה

הנה כ"ק אדמו"ר מפאפא זי"ע רגיל ג"כ ליעץ שיניח בסוף התפלה את התפילין על יד שמאל ואף אם עי"ז יבא ליהפך היינו הו"ד למעלה אין קפידא ולפענ"ד אינו תולה השנים רק כפי הבנת התנוק וחנוך לנער עפ"י דרכו וכו' ולפענ"ד אם מניח תפילין ר"ת עשה מ"כ קודם עפ"י הלכה ושוב עפ"י עולה.

ידידו דו"ש ועם ככו"ם כל טוב

יעקב יצחק ניימאנן

~ סימן ה' ~

ב"ה אסרו חג הסוכות תשמ"ז

שלו' וברכה וכט"ם לכבוד הרה"ג המצוין מזוכה את הרבים בספרים יקרים

מוהר"ד אלכסנדר אליעזר קנאפלער שליט"א

בעיר רבתי נוי יארק יצ"ו

אחדרשה"ט כראוי, ע"ד שאלתו בכנו שנכנס לעול המצוות והוא איטר יד שצריך להניח בימין וכמבואר בשו"ע, ודעת האריז"ל שגם איטר יניח ככל אדם ביד שמאל וכמובא בשערי תשובה סי' כ"ז סק"ז. כ"ת נ"י הביא לנו משו"ת דברי יואל להגה"ק מסאטמאר ז"ל שכותב שאף שאין לזוז מדברי השו"ע, מ"מ יניח גם בשמאל כהאריז"ל ואין זה נגד השו"ע אם רוצים לצאת ידי שניהם. ועתה נפשו בשאלתו אם כבר בבחור צעיר כדאי לנהוג כך או לחכות עד שיגדל ואז ינהיג את עצמו בדרך זו. והנה אין רצוני להכניס את עצמי לחוות דעה איך לנהוג בענין זה, ולא באתי אלא לבאר את דברי האריז"ל שהם לכאורה תמוהים מאד כיון שהם נגד הגמרא המפורשת במנחות ל"ז א' דמבואר שם בלי חולק שמניח על ידו הימנית.

איתא במנחות ל"ז א' ת"ר איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו, והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאלו של כל אדם, אמר אב"י כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו ע"ש, ומפורש יוצא דאיטר ממש מניח בימינו.

עוד איתא במשנה שבת ק"ג א' הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו חייב, ומקשינן בגמרא בשלמא אימין לחייב משום דדרך כתיבה בכך אלא אשמאל אמאי, הא אין דרך כתיבה בכך, אמר אב"י בשולט בשתי ידיו, רב יעקב אמר הא מני ר' יוסי היא דאמר לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם, ומקשינן והא

מדסיפא ר' יוסי היא רישא לאו ר' יוסי, ומתרצינן כולה ר"י היא. וצריך טעמא מאי דוחקא דרב יעקב להעמיד גם הרישא אליבא דר' יוסי, ולמה נד מדברי אב"י שהעמיד המשנה אליבא דכו"ע ובשולט בשתי ידיו. ונראה בטעמא משום דבשולט בשתי ידיו אין שום רבותא שחייב וא"כ מה משמיענו התנא, ובאמת לפי"ז תירוצו של אב"י אינו מובן.

ונראה עפ"י הגמרא בכורות מ"ה ב' איטר בין ביד בין ברגל פסול, השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין, מר סבר כחישותא אתחלא בימין, ומר סבר בריותא אתחלא בשמאל. ומבואר דלברי כל שולט בשתי ידיו דינו כבעל מום וכחישותא הוא, ולרבנן להיפך בריותא הוא מה ששולט בשתי ידיו. ומעתה נראה דאב"י אזיל בשיטת רבי (ע"ן בב"ב קכ"ד ב' מחלוקת אי הלכה כרבי אפילו מחבריו ע"ש) דשולט בשתי ידיו הוי בעל מום וכחישותא. ולכן הוי אמינהא דגם לענין שבן אין זה דרך כתיבה, קמ"ל דלענין שבת חייב. ורב יעקב סובר כחכמים דהוי בריותא, וא"כ פשיטא דשולט בשתי ידיו חייב לענין שבת ולכן הוכרח ליישב את המשנה בדרך אחר.

ובזה נבוא לבאר את הסוגיא במנחות, ת"ר איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו, והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאלו של כל אדם, אמר אב"י כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו. ותירץ זה של אב"י הוא באמת מתקיים עפ"י שיטתו דכל שולט בשתי ידיו כחישותא הוא, וכיון שבתפילין דרשינן במנחות ל"ז א' ידכה יד כהה, מעתה גם שולט בשתי ידיו כיון דכחישותא הוא, הוי שניהם יד כהה, והוי אפשר להניחם על איזה שירצה, קמ"ל הברייתא דבגוונא זה יניח רק על שמאלו כיון שכך דרכן של כל בני אדם. ברם לרב יעקב שסובר כרבנן, לדידו כל שולט בשתי ידיו הוי בריותא ואין לו שום יד כהה, וא"כ איך יתקיים הפסוק על ידכה, אלא ודאי לרבנן אין נדרש הפסוק לפי ידיו של כל אדם ואדם אלא כולם שוים ואזלינן בתר רובא דעלמא דהוי השמאל היד כהה. ומעתה אין שום חילוק בין שולט בשתי ידיו ובין איטר גמור כיון שאין הפסוק נדרש כלל לפי האדם הפרטי אלא לפי דרכם של רוב בני אדם, וזה כדברי האר"ז"ל שגם איטר מניח ככל אדם.

אחרי כותבי הראו לי את דברי המאירי שבת ק"ג שכתב להדיא שבתפילין גם איטר מניח בשמאלו, שכתב ובתפילין מיהא אין נראה כן שהרי לשומו כנגד הלב הוא צריך ע"ש. ונראה מדבריו שדעתו דסוגיא דמנחות סובר בטעמא דשמאל מילפותא דידכה יד כהה ולכן איטר מניח בימינו, וסובר המאירי דלרבי יצחק שם ל"ז ב' שדורש ושמתם שתהא שימה כנגד הלב ללמוד שצריך להניח כגובה שביד, ה"ה שמניח בידו שמאלי נלמד משום וא"כ אין חילוק בין איטר לכל אדם. שו"מ להדיא במרדכי סוף הל' תפילין שג"כ רצה לומר דלר' יצחק אין חילוק בין איטר לשאר כל אדם. אף שמסקנתו שם אינו כן, מ"מ שיטת המאירי מיושבת שפיר, וכש"כ ונהנית.

ובזה הנני דוש"ת ומברכו בכמ"ס

שאל בר"י

[אב"ד ציריך, מח"ס שו"ת שאילת שאול]

~ סימן ו' ~

הרב מאיר אייזיקזאהן

בהרה"ג מו"ה שלמה זצ"ל הנאבד"ק ראמאן

וחתן הרה"צ מו"ה איתמר רויזנבוים זצ"ל, קרעמשיניווער – נאדבורנער רבי

מלפנים רב בעיירות רומאן, פוקשאן, בוקרשט (רומניא)

ורייכברג (מטשעכאסלאוואקיע)

בע"מ ספר "שו"ת מבשר טוב ח"א"

ברכת כל טוב א"כ התורני והנכבד וכו'

בנש"ק מר אלכסנדר אליעזר נ"י קנאפפלער

ברוקלין נ.י. יע"א

אחדשתו"ט, הנה שאלתו הראשונה שהציע לפני היא בקשר מה שראה בספר שו"ת דברי יואל מהגה"ק האדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל ח"א סימן ג' שדן שם אודות אימור יד לגבי הנחת תפילין, ואחר שהאריך שם לבאר ענין זה בכל אופניו, מסיק שם וכתב: גם נראה שאף באימור גמור, שעפ"י דין הש"ע צריך להניח בימין כל אדם, עכ"ז צריך להניח תפילין גם בשמאל כדעת האר"ז"ל, כי כיון שכבר הניח בימין כדעת הש"ע אין זה נגד השו"ע אם מניח אח"כ גם בשמאל ומהרהר הברכה במחשבה, כי צריכים ג"כ לחוש לדעת האר"ז"ל ובפר באופן זה ומביא שם שגם בתשו' מהרש"ם ח"ב סימן ר"מ כתב שגם מהאירי פסק כן, ושכן משמע לכאורה מהצ"צ, ומביא אפילו ישנים מהרבה גדולים מהאחרונים שכתבו להניח על שתי ידיו בפ"א ולא נראה כן מכמה מעמים יע"ש.

אמנם אצל כת"ה אין זה ענין של פלפול בעלמא, אלא לענין הלכה למעשה מה שנוגע לו לעצמו, כי בקרוב יכנס בנו לעול המצות בשעטומ"צ והוא אימור יד, ונראה מדבריו שכ"ה אינו מפקפק ח"ו בפסקו של הגאון והצדיק הג"ל זי"ע, שעוד בימי חייו הי' נודע כפוסק גדול להלכה למעשה בנגלה ובנסתר – אלא שמסתפק אולי ימתין בנו יחי' עם זה עד שימלאו לו ימיו כבן י"ח שנים, שבודאי אז יהי' דעתו יותר מיושבת עליו להזהר כדעת האר"ז"ל מתוך אחריות וכבוד ראש בע"ה.

ואקדים לומר כי בכאן אנו מיירי לכאורה מדין אחד, אשר בעיני רבים ובעיני ההמון יהי' נראה כחדש ממש בהלכה זו, כי אם שנראה שלאיזה גאונים הי' ג"כ מקובל דין זה אף מן הנגלה, עכ"ז לא ראינו שנכנס בהמפרשים בפנים השו"ע, כדרךם בקודש כשיש להם להביא ממרחק לחמם מאיזה דבר חידוש להלכה שנמצא בתשובות הגאונים אחרונים אם בנגלה אם בנסתר מגלים זה לנו שמעורר תשומת לבנו, וציינו לנו מקומם.

וגם בהשו"ע הקיצורים לא מצינו מי שהוסיף להביא לעשות כן שהאימור יד יניח ג"כ על יד שמאל של כל אדם לצאת בזה מה שמקובל מהאר"ז"ל, רק זה מצאתי בספר לקוטי מהרי"ח ממחותני הגה"ק זצ"ל, שכתב והעיר מזה אבל ברמז ולא בפירוש וז"ל שם בדף י"ז ע"א ואימור יד ימינו, יניח בשמאלו שהוא ימין כל אדם, אך מחמת שהרבה חילוקי דינים יש בענין אימור והמקובלים מקפידים מאד על זה שלא לשנות מסדר כל אדם עיין בספר נגיד ומצוה לזאת יעשו שאלת חכם עכ"ל.

אמנם מפי השמועה נודעתי שישנם מהחסידים ומסתמא משאר אנשי מעשה שנוהגים כן, וכמובן יותר מאלו שהיו דבוקים וכפופים להגה"ק מסאטמאר זצ"ל, שמסתמא גם בע"פ הי' מצוה לאנשיו אנשי מעלו או מי ששאל אותו שיעשו כן כי כך הוא מקובל מהאר"ז"ל, ובהרבה הלכות אנו רואים שבמפרשי הש"ע התחשבו עם דעת האר"ז"ל להלכה למעשה, כמעט מלא על כל גדותיו של הש"ע ומדוע לא נהגו ג"כ בדין זה כדעת האר"ז"ל, ואשר נראה מתשובתו זו של האדמו"ר מסאטמאר הוא, שהוא העמיד דין זה שנראה לנו כחדש בין עמודי החוקים דגרסינן.

וזה מה שהבאתי לעיל בשם הליקוטי מהרי"ח זצ"ל מה שמרמוז ג"כ מה שהמקובלים מקפידים ע"ז, הנה כן מביא היעב"ץ זצ"ל בהסידור שלו אצל הל' תפילין אות י"ב וז"ל: וי"א שע"פ קבלה אסור לאמר לשנות מכל אדם עכ"ל, ומענין הדבר שבמקום הזה קודם באות ג' כתב שם: בדבר שהמקובלים חולקים עם הגמרא או הפוסקים הנמשכים אחריהם, הלך אחר הגמרא או הפוסקים, וכשהמקובלים מחמירים יש להחמיר, אבל אין לכוף הצבור להחמיר, וכן בדבר שלא נזכר בגמרא ופוסקים רק במקובלים, וי"א כשאין מוזכר להיפוך בש"ס ופוסקים הלך אחריהם ובמקום שיש פלוגתא בין הפוסקים הלך אחריהם עכ"ל ושם באות י"ב כתב קודם: הנולד אמר וכי רק הכותב בשמאל מניח הש"י בימין כ"א (הניחו בימינו ר"ל שהוא שמאל כ"א חוזר ומניחו בימין כ"א) ולא הבנתי בבירור דבריו האחרונים, והדברים שהבאתי מאות ג' הלקוחים משו"ת שאילת יעב"ץ סימן מ"ז כמו שציין שם, וכן השאר שם.

ואם שלא נדרשתי לזה, אמנם אוסיף מדעתי לכתוב ממה שנודע כבר בשערי הרבנים שפלפלו בזה הראשונים והאחרונים, והוא שאנו מוצאים לחז"ל שיש להם שלשה לימודים ע"ז להניח השל יד על יד השמאל והם: מה ששנו בברייתא ת"ר ירך זו שמאל (מנחות ל"ז ע"ב) ומביאים ראיות לזה משאר פסוקים ע"ש, והשני הוא: ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין, ועיין ברש"י שם מה מזוזה (כגירסת השמ"ק שם) כתיבה בימין כשכותבין המזוזה בימין, דרוב בני אדם כותבים בימין אף קשירה נמי עבד קשר בימין וכו', ולכאורה דרשת ר' נתן אינו כסדר הכתוב בתורה קודם וקשרתם ואח"כ וכתבתם, והדרש צריך להיות מה שלומדים מעליון לתחתון, ולא מתחתון לעליון, עיין בקידושין י"ד ע"ב אמר קרא וכי תשיג מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ע"ש ובפסחים כ"ב ע"ב מצינו שתי סברות אל אבר מן החי דאיתקש לדם (לימוד עליון מתחתון) ואח"כ דם הוא דאיתקש לאבר מן החי תחתון מעליון) ועוד הארכתי בעינין זה בחלק רשון מספרי בסימן מ"ז אות ג' ע"ש. עכ"פ כאן הלימוד הוא מתחתון לעליון, מפני שרוצה ללמד שהקשירה הוא בימין, מה כתיבה בימין אף קשירה בימין.

והבאתי זה מפני שראיתי לבעל ת"ת בפי' ואתחנן ו' ח' בפירושו אות מ"ד לבסוף שכתב זה וז"ל: ועיין בב"י לאו"ח סימן ל"ב בשם סה"ת דכתיבת פרשיות של תפילין צריך להיות בימין ואם כתב בשמאל פסול דכתיב וקשרתם וכתבתם מה קשירה בימין, וגם מנין לנו לעשות יקש מעצמנו ונראה דמ"ס בב"י זצ"ל מה כתיבה וכו' ע"ש ופלא לי על בעל ת"ת שדרכו לעיין ולדקדק בכתיבו, כי באמת בב"י כתוב מה כתיבה בימין אף קשירה בימין, ולא כמו שהעתיק והקשה על שינוי הלשון שנמצא בגמרא, אלא כמדומה לי שעיניו הטעתו וכוונתו למה שמביא בעל הג"מ בפ"ב מהל' תפילין והוא מבא הלשון מה קשירה בימין אף כתיבה בימין ומביא ג"כ זה בשם סה"ת, ואולי נפלה מ"ס בהעתקתו של הג"מ ואולי שינה זאת בכוונה, כי לכאורה הלימוד של וקשרתם וכתבתם, הלא וכתבתם קאי על המזוזה כמו שכתבו בפנים וכן פירש"י שם במנחות ע"א, ואנן דרשינן סמוכין מדמינן וקשרתם לכתבם ודרשין מה כתיבה בימין אף קשירה ימין ודרשינן שם במנחות עליון מתחתון, ואנו מיירי שם מקשירת התפילין, ובאמת מהיכא אנו יודעים, שכתיבת המזוזה היא בימין ורש"י ז"ל פי' ע"ז משום דרוב בני אדם כותבים בימין אף קשירה נמי עבד קשר בימין ע"ש אבל קשירת תפילין בלא יש לנו לימודים אחרים על מה שכתב בפירוש בתורה שמרמוז ג"כ שהנחת תפילין צריך להיות ביד שמאלאו על יד כהה, וא"כ בסימן כ"ז שמיירי מהנחת התפילין ושהקשירה צריך להיות בימינו, דרש ר' נתן וקשרתם וכתבתם, קשירה התפילין מכתבת המזוזה, אבל בסימן ל"ב שמיירי מכתבת התפילין דרשו באופן ישר "מה קשירה בימין אף כתיבה בימין" ושנייה קאי הקשירה והכתיבה על תפילין.

וכעת נחזור להביא הלימוד השלישי שר"א אמר מידכה כתיב בה"י כהה זו שמאל, ומפני זה מביא אח"כ: ת"ר אימר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו, וברש"י פי' בימינו: ימין של אמר הויא שמאלו לדיד' הואיל ורוב כחו בשמאלו עכ"ל ובתוס' שם ד"ה מה כתב: והשתא אדם הכותב בימינו ושאר רוב מעשיו בשמאלו יש להסתפק ביאזה מהם מניח תפילין (רצונו אי אולינן בתר כתיבה, שמ"ק) ושמאל יש לדמותו כשולט בשתי ידיו עכ"ל ולכאורה מאי נ"מ הלא בין כך ובין כך צריך להניח על שמאל כל אדם, אלא שיכולין לפרש אי זה מה שכתב רש"י ז"ל שאימר משמעו שרו כחו בשמאלו, א"כ לא כל

כחו דוקא, אולי אפילו נשאר לו כחו לכתוב ביד ימינו, עכ"ז קרי אמר וצריך להניח בימין כל אדם, והמרדכי מוסיף ע"ז וכתב אולי גם אם כותב בשמאל ושאר מעשיו בימינו היו ג"כ כשולט בשתי ידיו, ורצונו שאע"פ שכותב בשמאל צריך להניח על שמאל של כל אמנם במג"א בסימן כ"ז ס"ק י' כתב שאנו אין לנו אלא דברי ב"ע ומסתמא כה"א השני כמובא במחבר ושהרמ"א כתב והכי נהוג, ובכל אופן אין להאריך בו כי כבר מפורש יוצא כל הנין הזה במחזה"ש שם ובשאר מפרשים. וי"ל שהדרש על ידך זו שמאל משמע של כל אדם, והדרש שעל ידכה שמשמע יד כהה, קאי על אימר שאולינן בתר יד כהה שלו.

עכ"פ לפי הדרש של ידכה יד כהה, נראה שאנו הלכין אחר כל מעשיו, והשני נקרא יד כהה, ולפי הדרש של וקשרתם וכתבתם נראה שהולכין אחר הכתיבה, ואם שאנחנו סוברים ג"כ כסברת שהולכין אחר מעשיו של האימר שעושה שמאל כ"א, וצריך להניח בימין כ"א, אבל אם יכול להרגיל עצמו אפילו בדוחק קצת לכתוב ביד ימינו של כ"א ג"כ ואם שאינו נראה בזה עדיין כשולט בשתי ידיו, אבל עכ"פ מכח זה יוכל לקיים ג"כ שיטת המקובלים שהאימר יד יניח ג"כ אח"כ התפילין של יד על שמאל כ"א, כלשון הפס"ת במנחות סימן קכ"ד שאם שאימר מניח ביד ימין, טוב שירגיל עצמו לכתוב ביד ימין ואפילו שרוב תשמיש בשמאל דומה לשולט בשתי ידיו עכ"ל ומפרש כך דברי התוס' בדף ל"ז ע"א ד"ה מה, ועיין בד"ח על ה' קטנות ה' תפילין אות פ"א ולכך ה' אומר מורי מוהר"ר יחיאל דאדם שהוא אימר ביד ימנו שרגיל לכתוב גם בימין או יניח בשמאל בצמו, ומביא בן קודם בשם הסמ"ק, אם הוא שולט גם בימין בכתיבה הו כמו שולט בשתי ידיו ומניח בשמאל (ומובא זה גם בטור ובב"י)

ואם שאינו צריך להסכמת, אמנם זה היא עצתו שהאדמו"ר מסאטמאר הרה"צ זצ"ל שירגיל את נע לכתוב גם ביד ימין, ואז בודאי יוצדק שיחזור ויניח השל יד עוה"פ גם על יד שמאל של כ"א כי פרט ה לחוד אינו קשה כ"כ להתאמץ לעשות נד טבעו עד שיבוא לידי הרגל ע"כ עיין ברש"י בשלח ימינך ימינך שתי פעמים כשישראל עושים רצונו של מקום השמאל נעשית ימין עכ"ל ומכש"כ שהימין נשאר ימין.

ואם שאין אנו יודעים בכירור אם זה ה' רק כהוראת שעה להרהגה"ג שליט"א השואל, או כך ה' דעתו להלכה גם לאחרים כדי למגדר מילתא לטובת העם וקיום הדת, א"כ יכול אם יש לו בן אימר יד לקיים זה, שבנו יניח השל יד גם על שמאל של כ"א בצרוף עצת שינסה להרגיל אותו לכתוב ביד ימינו ג"כ, כי כמובן שעצתו זאת של הגאון האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל ה' כדי שיהי' ג"כ עפ"י הלכה אליבא דהפוסקים שהעיקר הוא הכתיבה וא"כ יהי' עפ"י דינא ולא דוקא עפ"י המקובלים, ועצה טובה קמ"ל, אם שהרבה יעשו בן ולא יעלה בידם, ומכש"כ שעפ"י עצת הרופאים בומנו שמרעיישים ומאיימים ומעכבים ההורים שלא להטריד את הילדים לנסותן, כי זה מזיק להם שמבלבל את מוחם בזה לפי דעתם, וישנם הרבה הלכות חמורים יותר מזה שאנו שומעים לדבריהם ומסקינים ככה, וההורים שמתחשבים עם זה ממשיכים ידיהם מזה.

אמנם הואיל ויצא מפי אותו צדיק (עיין מג"א ס"ס ת"ל, ובסוכה לב: הואיל ונפק מפומי דרב כהנא, וכן בתוס' ע"ז ע. מ"מ טוב להחמיר כדברי רבנו ברוך הואיל ונפק מפומי) בודאי שייגן זכותו שלא יזיק להילד, כי כל עצות הצדיקים הן רק לטובה ולא ח"ו לרע.

אבל גם בלאו עצה זו נראה דעת האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שיניח השל יד על שמאל כ"א, ונראה שעל ראש יהי' מונח על מקומו, אבל צריך שיהי' השל יד כעת, זה שהמעברתא לצד חוץ בכדי שיבוא לו הקשר לצד גופו, ואולי יכול להפך בעצמו, ומה שמביא שיהרהר הכרכה במחשבה אם הניח אח"כ גם בשמאל, כירק להניח תפילין של ר"ת אחר תפילין של רש"י אזי אמרינן. שסומך על ברכה הראשונה כמו שמביא המרדכי בשם הסמ"ג (עיין בט"ז סימן ל"ד ס"ק ג'), ומסתמא צריך לכוון בזה, אבל עבור האימר כשמניח הש"י על שמאל כל אדם ג"כ, די שיהרהר או במחשבה הכרכה (ובדא"ג עיין בא"מ או"ח ח"ד סימן י"א בד"ה והנה יש שני מיני מלאכות וכו' מה שמבאר שם)

אמנם לפענ"ד אם אינו יכול להרגיל עצמו לכתוב גם בצד ימין, וא"כ נשאר החוב הזה רק מצד מה שמקובל מהאר"י ז"ל, אזי בודאי שיותר נכון לקיים גם זה כשימלאו לו ימי שנותיו ע"פ בגיל של שמונה עשרה שנה ונתמלא זקנו (עיין או"ח בסימן

ג"ג ס"ח) ובפרט אם ימתין אחר חתונתו, שאז כפי שהבנתי שכ' רוצה שיתחיל להניח גסתפילין של ר"ת, הי' יותר טוב שיתחיל אז להניח הש"י על יד שמאל כ"א ג"כ, וזה הוא מן הסברא מפני מראית עין, שלא ירגי כ"כ האנשים במה הוא ממשמש וטרוד, כי בואי לגבי אנשים פשוטים ועמא דבר, כ"ז הוא זר ופליאה בעיניהם.

ב

ועל שאלתו השני' אם אברך אחר חתונתו שמניח ב' זוגי תפילין רש"י ור"ת אם רשאי לצאת דעת האריז"ל באופן שמניח תפילין של רש"י ביד ימין ודר"ת ביד שמאל.

לכאורה הקשית לשאול, כל הלא כל הפלפול הזה מסביב להענין הזה הולך על הדרך שאנו נוהגים להניח ולברך הברכות על תפילין דרש"י הרמב"ם ושאר, ואולי עוד מימי חז"ל, עיין בד"ח על הליקטנות הל' תפילין אות י"ז וי"ח ששלחו כתב מא"י וכו' שנראה כך, ואם דבר זה שהאיטר יניח גם על יד שמאל כ"א הוא ממה שמקובל לנו מהאריז"ל (אם שאיני יודע אם קבלה היא שמקובל או שנמצא בכתב מזה, כי לא ציינו לשום מ"מ) ולא האריז"ל הי' מניח שתי זוגות כפי מה שמובא בפע"ח בשער התפילין בדף י"ט ע"א לוח א', ומקודם בדף י"ח ע"א פרק תשיעי, וכן בדף ס"ז ע"א שער מנחה ומעריב פ"א ושם בע"ב לוח א', מדוע א"כ לא העירו מזה לעשות כך, אלא מפני שאין אנו יכולים לזכות שטרא אליבא דתרי, ונראה שהדגישו יותר לתקן עבור כאו"א הנחת תפילין כדינא וכמנהגנו בתפילין של רש"י ועפ"י שכל הטעם הוא שיותר מרוב נשים אינם מניחים תפילין של ר"ת, וין אנו יכולים להפציר להאיטר ולומר לו הנח תפילין ר"ת ובד שמאל, א"כ תקנת את עצמך ואת רבך לא תקנת, ואנו צריכין לילך אחר רוב הצבור שמניחים רק תפילין דרש"י ולתקן מה שיכולים לתקן, ומנהג העולם כרשי והרמב"ם (סימן ל"ד כ"א) ולענין תפילין דר"ת פסקו לא יעשה כן אלא מי שמוחק ומפורסם בחידות (שם ס"ג) ועיי' בוא"ט שם דמיחזי כיוהרא ובשעת שם מצינו סברות אחרות, ובמ"ב שם שצריך שיהי' מחמיר ע"ע בשאר דברים, וישנן סברות אחרות ג"כ ומביאים מה שכתב בתש' חיים שאל מימין א' שבימינו במעלה ובמדדנה חסידות ומניחים ג"כ תפילין דר"ת לא מיחזי עוד כיוהרא, ובדברי חפץ בפר שו"ת משיב הלכה אות קפ"ג בשם אדמו"ר הקדוש האחרים שכעת יש כמעט חיוב ויכול בכל אדם להכניס עצמו בחיוב זה עכ"ל, אבל לאו כל מוחא סביל דא, וא"כ אפילו להמקובלים שבדואי מניחים תפילין דר"ת, אבל מה ששייך להלכה זו שלדעת המקובלים צריך האיטר יד להניח הש"י גם על יד שמאלו של כ"א, הם מתיחסים דבריהם דוקא לתפילין של רש"י מדסתמו דבריהם, כנלענ"ד כי אם לאו מה הועילו חכמים בתקנתם.

ומה שאנו מוצאים הוא כידוע מה שמובא בתוס' מנחות ל"ז ע"א (המתחיל בדף ל"ה ע"ב בד"ה משעת) ושם מביא הפלוגתא בין ר"א ור"ת וז"ל: מכאן הי' מדקדק רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין בכל יום ור, מפרש דאין צריך ומביא ראי' וכו' ומסתברא כדברי ר"ת בתפילין של ראש כדברי רבנו אליהו בתפילין של יד דכתיב בשל יד וקשרתם לאות על ירך וכו' ע"ש. אבל זהו מזוג אחד שלתפילין ובאותו זוג אנו מחלקים בין השני כרבנו אליהו והש"ר כר"ת, אבלעיי' בכאה"ט סימן ל"ד שמביא בשם שו"ת שבוי"ה, הא סימן ב', מי שמניח תפילין של יד לדעת ר"ת התפילין של ראש לדעת רש"י והרמב"ם אינו יוצא ידי חובתו עיי"ש, וכמו"כ יכולים להין שאם איטר יד שמניח תפילין של רש"י ורוצה לצאת ידי המקובלים להניח השל"י על יד שמאל כ"א, ריך להיות מאותו זוג שהניח מקודם. ואם אחרים יבינו באופן אחר סקרן אני ג"כ לראות דעתם בשתי שאלות הללו שהציע גם בפניהם.

והנלענ"ד כתבתי לכבוד התורה לומדי' ועושי'.

תמה אני מאד מדוע לא אשר כ' קבלת תשובתי הראשונה? האם יש תח"י ספרי "שו"ת מבשר טוב ח"א, בקרוב יצא לאור בעהשי"ת חלק שני.

מאיר אייזיקזאהן

~ סימן ז' ~

א. איטר יד בהנחת תפילין

ב. איטר יד בהנחת תפילין דר"ת

לכבוד אהובי תלמידי המופלג בתורה ויראה מהורה זוכה ומזכה רבים בנשקו"ג

כש"ת מו"ה אלכסנדר אליעזר קנאפללער נ"י.

לזאת יסלח יידידי על איחור תשובתי אך כאשר קבלתי מכתבו הנחתיו באיזה מקום ולא מצאתיו ויצא הדבר מלבי עד שכבודו עוררני עוד פעם אמרתי לאו אורח ארעא למקמי אבראי.

א) שאלתו, כי בנו נ"י יגיע לגיל המצות בע"ה בקרוב והוא איטר יד אשר מניח תפילין בשמאלו שהוא ימין כל אדם כאשר נפסק בשו"ע או"ח סי' כ"ז סעיף ו' אמנם מובא בשערי תשובה ס"ק ג' וז"ל ובשלמי ציבור כתב וז"ל ומצאתי בס' זר זהב למהר"י צמח האריך והרבה בראיות שאיטר יד ימינו אינו רשאי לשנות משאר כל אדם שלא לשנות סדר העליון ע"כ ורוצה כבודו לידע האם מחוייב מטעם חינוך במצות, לחנך את בנו שיצא גם שיטת מהר"י הנ"ל.

הנה לדעתי לא מוטל על האב לחנך בנו רק שיצא עיקר מצוה כאשר נפסק בשו"ע אשר כל בית ישראל נשען עליו זולת זה הוא ענין חסידותא שהוא בגדר לפנים משורת הדין זה הוא ענין חובת גברא לפום דרגא דילי' זה למדתי מתשו' חתם סופר האו"ח סי' קצ"ז וז"ל שם, האמת לא אכחיד כי מרגלא בפומי' כי כל האמור בשו"ע הוא תורה שלימה נתונה לכל ישראל בשווה ואין בודד במועדיו אכן מי שאין לו אלא תורה אפי' תורה אין לו כי זה נעשה מצות אנשים מלומדה ואב לבנו יודיע ע"כ כל המתחסד עם קונו ניכר במעלליו מה שלבו בודה לה' לשמו להזיר נזור מכל מה שידבנו לבו וכזה אין סגנון עולה לשנים כי אין לב שני בני אדם שוה באהבת ה' ולכן נקראים בני כושיים וכו' ע"כ מה שנוגע לענינינו.

הרי לך ברור שדעתו הגדולה שעיקר חיוב קיום מצות הוא האמור בשו"ע להלכה, זולת זה הוא בגדר חסידות וזה מה שלבו בודה לה' ואם אב לבנו יודיע הוא גריעותא, כאשר מובא בלשונו הזהב ומכש"כ שאין לחנך רק מה שאמור בשו"ע להלכה ביאור דבריו מש"כ ואב לבנו יודיע שאו בטל אצלו בזה מדת חסידות נ"ל עפ"י מה שמוכח בשם הגאון הגדול ומובהק בדורו מה"ר וואלף בוסקוויטץ זצ"ל בעל סדר למשנה בהקדמה לס' שושן עדות על אמרם (ברכות דף ד' ע"א) כך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בשפיר ושליא כדי לטהר אשה לבעלה וכו' והקשה הגאון הנ"ל מאי רבותא דדוד המלך ע"ה שקורא עצמו חסיד משום עדיפות לגבי מלכי מזרח ומערב שהי' עובדי עבודה זרה וגופם מגוולים בכל מיני עבירות אטו לא הי' לדוד המלך ע"ה מעלות ומדות טובות מצד עצמו בלא השתוות למלכי מזרח ומערב? אלא פירושא דהיא מלתא הוא כי כל מילי שהבן רואה אצל אביו בהתנהגותו הן במצות הן במדות אף אם אביו עושה זאת מכח מדת חסידות עכ"ז לגבי הבן חל עליו מטעם חובה כי כבר אמר

שלמה המלך ע"ה שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך (משלי י) וגם מצד כבוד אב אי לזה אביו של דוד המלך הי' ישי שמת בעטיו של נחש (כבא בתרא דף י"ז) עיי"ש בפרש"י שלא הי' לו שום חטא והי' מייים כל התורה כולו בגדרים וסייגים שגדרו הראשונים, ממילא כל מה שראה דוד אצל אביו ישי אף אם הי' לפניו משורת הדין ממנהג חסידות בעלמא מ"מ על הבן חל עליו הכח הלכה כהנ"ל ולא מכח חסידות לזה דוד המלך הי' נמנע ממנו להיות "חסיד" מ"מ מצא דוד המלך ע"ה מקום להיות "חסיד" משום דישי אביו הי' הדיוט ובנו דוד הי' מלך וידוע כי מלך יש להתנהג עצמו בדרך שררה כמו דרך שאר מלכים ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ולזה אמר דוד ולא חסיד אני שהרי כל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם וישינים על מטתם עד ג' שעות הרי לך שזהו דרך מלכות ואני לפי שורת הדין של מלך הייתי צריך לנהוג כן עכ"ז אני חצות לילה אקום להודות לך בזה אני ראוי להיות נקרא "חסיד" כי זה באמת הוא לפניו משורת הדין ע"כ ודפח"ח.

והנך רואה כי שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד כי מה שאב לבן יודיע חל עליו מכח חיוב עכ"פ איכא למשמע מיני' כי אין חיוב לחנך בנו רק מה שמובא בשו"ע להלכ' ולא מה שהוא מצד מדת חומרא וחסידות דוגמא לזה כי אין אנו מחנכים בנינו להניח תפילין דר"ת אף כי מובא בס' שאלות ותשובות מן השמים (סי' ג) שהוא מעיקר דינא אבל אנו נקטינן לעיקר כמובא בשו"ע (סי' ל"ד סעיף א) כי הלכה הוא כרש"י עיי"ש ע"כ אין חיוב על האב לחנכו אלא א"כ הבן בעצמו מחמיר ע"ע.

(ב) שאל כשיגיע בנו בע"ה ליום חתונתו ושמחת לבו ויניח זוגות תפילין דהיינו תפילין דרש"י ותפילין דר"ת האם יניח תפילין דרש"י בשמאלו שהוא ימין כל אדם כדעת השו"ע, ותפילין דר"ת כדעת מהר"י צמח הנ"ל.

לענ"ד לא יעשה כן אף כי אנו תופסין עיקר להלכ' כדעת רש"י מ"מ מה שמניחין תפילין דר"ת הוא לצאת ידי הזוהר שהזכר שם שתי השיטות דרש"י ודר"ת ולדעת שאלות ותשובות מן השמים סי' הנ"ל אשר שם נאמר כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים וכו' אבל לגבי איטר יד גם שיטת ר"ת הוא כדעת השו"ע שצריך להניח בשמאלו שהוא יד ימין כל אדם, א"כ איך יעלה על דעתנו להניח תפילין דר"ת היפך שיטתו אבל לאחר שיצא דעת השו"ע בהנחתו בין בתפילין דרש"י בין בתפילין דר"ת יכול להניחו בימינו שהוא שמאלו של כל אדם ומה שהקשר יהי' לצד חוץ זה לא מעכב כמבוא' בפוסקים ובספר ארצות החיים למלבי"ם ז"ל נראה דעתו דאטר יד שהניח ככל אדם יצא בדיעבד אמנם לכתחילה בוודאי דעת שו"ע עיקר ובערוך השולחן סי' הנ"ל חולק עליו. אמנם בערוך השולחן סימן הנ"ל מבואר שיהפוך המעברתא לצד חוץ ואז יהי' היוד לצד פנים אבל על המעברתא אין קפידא כל כך.

כ"ז העליתי כעת אף כי נשאר הרבה בקולמוסי לא אאריך כעת כדי שלא יאחר מכתבי עוד יותר.

ידידו דוש"ת ומעתיר בעדו שיראה רב נחת מכל יוצאי חלציו

בעה"ח י"ט כסלו תשמ"ז לפ"ק

חיים ישעי' קעניג

פ"ש לבבית לכבוד אביו הגאון שליט"א

~ סימן ח' ~

שלום וכל טוב, לרב טוב, לגברא דכוליה ביה מבני ציון היקרים, חו"ב בחדרי תורה

הרב ברוך דב אהרון שליט"א

בירושלים עיה"ק תובכ"א.

אחדשה"ט באהבה, מכתבו שבו דן בענין איטר יד לגבי הנחת תפלין האיר מול פני, והראה בו מערכה מול מערכה, ומה מני השפל להכריע בענין נכבד זה, אמנם כבר הכריע הגה"ק בספרו בן איש חי סדר שנה ראשונה, שהעיקר כדברי מרן בשו"ע סימן כז שאם כותב ביד שמאל נחשב זה ימין שלו ומניח תפלין ביד שכנגדה שהוא ימין כל אדם.

ומה שהעלה הרב מהר"י צמח בספר זר זהב דאיטר יד ימינו אינו רשאי לשנות משאר כל אדם שלא לשנות סדר העליון, ובאמת דברי מהר"י נכונים בטעמים עפ"י הסוד, לכן העלה בספרו מקבציאל דלעולם איטר יד יעשה כסברת מרן הב"י, ואם עושה כל מלאכתו בשמאל יניח תפלין של יד בשמאלו שהוא ימין כל אדם ויתפלל בתפלין זה, אחר התפלין ילבש תלין בשמאל כל אדם ולא יברך עליהם בשם ומלכות, אלא יהרהר שם ומלכות בלבו ויקרא ק"ש בלא ברכה, ויכוין לצאת יד"ח סברת מהר"י עכ"ל.

נכון מאד שיר"ש יוצא ידי שניהם, מה שני"ל להוסיף על ד"ק, שיש לכוין בלשון שלא לשנות סדר העליון, כי איתא במס' ברכות דף ו ע"א, א"ר אבין ב"ר אדא א"ר יצחק מנין שהקב"ה מניח תפלין שנאמר נשבע ה' בימינו בזרוע עוזו, בימינו זו תורה, שנאמר מימינו אש דתלמו ובזרוע עוזו אלו תפלין שנאמר ה' עוז לעמו יתן וכו'. ואיתא במס' נזיר ג ע"ב תניא מנין לאומר ימין שהוא שבעה שנאמר נשבע ה' בימינו, מנין לאומר שמאל שהוא שבעה שנאמר ובזרוע עוזו, הרי כיון שאמרו בברכות על מקרא זו דזרוע עוזו הוא תפלין ש"מ דהקב"ה מניח תפלין בשמאלו.

זה מה שני"ל בדב"ק שכותב שלא לשנות סדר העליון, שהרי בכביכול בודאי לא שייך הענין של יד כהה אלא יד שמאל, ומצווים להתדמות לו כדאיתא במס' שבת קל"ג ע"ב דתניא זה אלי ואנוהו אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום. פרש"י ולשון ואנוהו אני והוא, אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו, ע"כ כמו שהקב"ה אינו משנה ומניח תפלין לעולם בשמאלו, כ"כ אנו מצווים לעשות כן תמיד.

לכן פשיטא שאין לדמות מצות תפלין לנמילת לולב, כי אף שהרמ"א בסימן תרנ"א סעיף ג פסק דאזלינן בתר ימין דידיה ויש ליטול הלולב בימין דידיה, והאתרוג בשמאל דידיה, כי בתפלין שי טעם גדול לילך בתר שמאל דעלמא וכהנ"ל.

לדידי צ"ע בהא שאמרו ברכות נ"א דכוס של ברכה צריך לאחזו בימין ואף לסייע בשמאל אסור, ונפסק בן בשו"ע סימן קפ"ג, ולא חלקו אם הוא איטר יד או לא, אבל אזלינן בתר ימין דעלמא, ובאפס פנאי לחפש בספרים כעת, אולי כשאררוח זימנא.

כ"ז כתבתי רק להראות שחכמים עלי דבריו.

ואחתום בברכה שיזכה לאך טוב כל הימים.

ידידות"ה בלונ"ה

חיים ישעי' קעניג

[אב"ד יאקע, ומח"ס שו"ת חוקי חיים]

~ סימן מ' ~

תשובת הגאון בעל "אז נדברו" וצ"ל

בס"ד יום כ' חשון תשמ"ו

מהררי קודש ברכתי שלוחה למע"כ הרה"ג וכו' שלשלת היוחסין וכו' שליט"א

מחבר כמה ספרים נחוצים.

אחדשה"ט בהוקרה רבה.

נתקבל יקרת מכתבו, הייתי מסופק כל הזמן אם להשיב על מכתבו, כיון שראיתי שאינו זקוק לדידי ולדכוותי, וספר דברי יואל אינו תח"י.

ולעצם השאלה, כבר כתבתי בבית ברוך על החיי אדם (שמהדורה הראשונה יצאה לאור קרוב לשלושים שנה) בכלל י"ד בס"ק ס"ח אני מסיק דלאחר שהניח בימינו שהיא שמאל כל אדם יחזור ויניח בשמאלו שהיא [טהר"פ וצ"ל לאחר שהניח בשמאלו שהוא ימין כל אדם יחזור ויניח על ימינו שהיא שמאל כל אדם] בלא ברכה, דהרי הברכות אין מעכבות ועיין בס"ק ע"א ועיקר, ע"כ. היינו שבס"ק ע"א כתבנו שבאימור גמור מכל צד אין להחמיר להניח תפילין גם על שמאלו כיון שזה מוסכם בש"ס לפי שיטת כל הפוסקים הראשונים והאחרונים אשר אנו נמשכים אחריהם בכל התורה [וכפי הנראה מה שכתבתי קודם בס"ק ס"ח הכוונה דהמחמיר בזה אינו מן המתמיהין].

ומה שכתבתי שם בבית ברוך בנוגע לקבלה, דכתבו הפוסקים דאם הנגלה מחולק עם הקבלה הלכה כהנגלה, אין אנו זקוקין לזה, לפי מה שכתב רבינו חיים בשם הגר"א שהזוה"ק אינו מחולק בשום מקום עם הגמ', אכן שהעולם אינם יועים הפשט או בגמ' או בזוהר, ובכלל אין זה מפורש בכתבי האריז"ל המפורסמים אלא מגורי האריז"ל, ורבים סוברים שאפילו אם כתוב איזה טעם ע"פ סוד כמו בנידונינו שהתפילין בשמאל אין ללמוד מזה שגם על אימור כ"כ, ובשלחן הטהור (להגה"ק מקאמארנא ז"ל) כתב וז"ל, אימור יד מניח תפילין על יד ימין כדעת הגמרא והפוסקים ואין בעולם מי שיכול לחלקו על דין הגמרא ושקר העידו על מרן האר"י שלא אמר אלא שצריך להיות אימור גמור מיום שנולד דאז הימין שלו הוא מאל וכן עומדין האונות שלו בהיפך אבל הרגיל עצמו אין בו ממש ואין זה אימור גמור מיום שנולד דאז הימין שלו הוא שמאל וכן עומדין האונות שלו בהיפך אבל הרגיל עצמו אין בו ממש ואין זה אימור וכ"ה בפוסקים עכ"ל.

וחשבתי בהודמנות הזאת להרחיב הדברים שכתבנו שם כי מפני שנדפס מסגרת של החיי אדם הייתי מוכרח להצטמצם, אבל ראיתי במכתבו שמעוניין שאשלח תשובה בהקדם רק מה שנוגע למעשה, לכן לע"ע אסתגר בזה.

אבל רצוני רק להתייחס לדברי הרמב"ן בסוף פרשת בא שחביב עלי מאוד היות שהוא מדבר מאמונה [מובא בשורה אחרונה בבית ברוך עמוד של"א כתבתי בזה הלשון: וע' פירוש הרמב"ן סוף פרשת בא ואין זה סתירה להג"ל ע"כ], היינו שהרמב"ן כתב וז"ל: ואמר בשל יד והיה לך לאות על ידכה ודרשו בו שהוא שמאל שהלב נוטה לו. ובאמת גם רבינו יונה כתב כן בברכות בד"ה הרוצה לקבל עליו עול מ"ש שלימה: טעם הדבר מפני שבתפילין שבראש אדם משעבד לבורא יתברך הנשמה שהיא במוח ובתפילין שבזרוע משעבד גופו ומפני כך צוו להשים אותם כנגד הלב שהלב היא עיקר תאוות והמחשבות ובוה יזכור את הבורא וכו' ע"כ. מיהא דבריו אפשר לפרש

שאיפא שמניח בימין או בשמאל שיכוון להניח במקום שהוא כנגד הלב, וזה ע"פ הגמרא מנחות ל"ז ב' שימה כנגד הלב ר' חייא מכוון ומנח ל"י בהדי ליביה דבעיקר בא ללמד מקום הנחת תפילין בזרוע וגם דיטה מעט כנגד הלב, אבל זה בא גם לרמוז טעם של התפילין, וזה מתקיים אם כשמניח בימין של כל אדם (עין ספר היראה ומש"כ במקור היראה אות ל"ט) אבל את הרמב"ן א"א לפרש כן, שהרי מוסב על הנחת שמאל. [ולפי הטעמים האלו יוצא שבאיטר אינו מניח על שמאל של כל אדם].

ונראה דלק"מ, די"ל דחדא ועוד קאמר, כי מלבד טעם זה יש עוד טעמים, אשר לפי הטעמים ההן איטר אינו מניח על שמאלו סמוך ללב אלא על ימין של כל אדם ומתקיים נמי שימה כנגד הלב, אלא כיון שע"פ רוב מניחין על שמאלו ממש לפי כתב טעם זה דזה לא רק כנגד הלב אלא סמוך ללב, ולפי"ז כ"ש הוא שאין ללמוד מספר הכוונות מה שנתן טעם על שמאלו ע"פ הקבלה ואין בא לחלוק על הגמרא, שיש עוד טעמים שאיטר אינו מניח על שמאלו.

אלא שקשיא טובא על המאירי בשבת דף (ק"א) [ק"ג ע"א] דמביא הדין של איטר בשאר דברים, ומסיים וז"ל: ובתפילין מיהא אין נראה כן, שהרי לשומה כנגד הלב הוא צריך, עכ"ל המאירי, ועשה עצמו כאילו שכח הגמרא מנחות דמפורש דאיטר מניח בימין כל אדם, ואם ס"ל דיש פלוגתא (כהמרדכי בשם רש"י) ומכריע דמניח בשמאל כל אדם, היה לו להזכיר את כל זה, ומדבריו משמע שכתב כן מסברא (וראה בבית ברוך, וכל מש"כ שם לתרין דברי המאירי, לא נראה כן מדבריו). ואם דעתו לפסוק כר' יצחק שאמר שתהא שימה כנגד הלב (מנחות ל"ז ב'), וס"ל דלפי ר' יצחק אם הנחה בשמאל נלמד מזה, ור"ל דלפי"ז אין הבדל בין איטר לאינו איטר [אף שזה אינו מוכרח כלל, דהמדובר שם מקום הנחת תפילין ביד, וכנגד הלב אמר ולא סמוך ללב, וזה אפשר להתקיים גם ביד ימין], היה לו להביא את ר' יצחק, וגם ממה שכתב קודם בשם מקצת גאונים שתפילין איטר בימין ולא הוזכר הגמרא, כ"ז אומר דרשני, שיש בדבריו איזה טעות בדפוס, ואין להביאו גם בתור י"א.

ושו"ר במאירי סוכה ל"ז ב' ד"ה היה, שכתב לדבר פשוט דבתפילין מניח איטר בימין של כל אדם, וכיבמות דף ק"ב ד"ה חלצה בשמאל מביא סתמא הא דאיטר בתפילין מניח בימין כל אדם, ודוחק לומר דמביא רק לפי האומר כן, אבל הוא פוסק כר' יצחק, אלא ודאי דהמאירי בשבת מדובר בשולט בשתי ידיו (וכמו שמוכח בכ"ב בשם המהרש"ם). ומה שבלשון לא משמע כן, צ"ל שחסר איזה תיבות במאירי.

אבל בספר כף החיים סימן כ"ז ס"ק ל"א, לא האריך לפסוק כדעת המקובלים להניח עוד פעם על שמאל כל אדם, ומש"כ והאמת אתו שכן האריז"ל בשער הכוונות דרוש ז' דתפילין נתן טעם ברור שצריך תפילין של יד דוקא בזרוע שמאל, ולהאמור אין זה מכריע, ואין הכוונה לפסוק היפוך הגמרא, כיון שלא כתב מפורש בשער הכוונות גם באיטר, ושו"ר לשו"ת יביע אומר חלק ו' סימן ב' שדחה את כף החיים, ומה שמביא מכן איש חי, הרי בעצמו כתב שאין המנהג כן בירושלים עהקת"ו, וכן מביא מהגאון ממונקאטש שאין לחוש לזה, ושם הרגיש גם בדברי המאירי, וכתב שחזר בו.

ונמצינו למדין, שלמעשה צריך להניח רק על ימין של כל אדם [וא"צ להניח גם על ידו השנייה], וממילא נפתר גם שאלתו השני שיניח גם תפילין דר"ת על שמאלו שהוא ימין כל אדם, שכן גם דעת הגה"ק מקאמארנא והגה"ק ממונקאטש. אמנם מי שרוצה להחמיר להניח גם על יד שמאלו (שזה עיקר שאלתו), צריך להחמיר מיום שנעשה בר מצוה, ואין הבדל בין רש"י לר"ת, כלומר שניהם צריך להניח בימינו ובשמאלו.

החותם בכרכת התורה ובברכת הארץ שיתברך בכטס"ו, בכל הכבוד הראוי (וסליחה על האיחור)

בנימין יהושע זילבער

~ סימן י' ~

מענה להגאון הנ"ל

בקידה חמש מאות ומודים דרבנן אפתח בשלימותא קדם האי גברא רבא,

שרגא דדהבא, מרגניתא טבא, נודע ומפורסם, גן ההדסים,

ערוגת הכושם, על ישראל הדרתו, שמו תפארתו,

כש"ת הרב הגאון מוהר"ר בנימין יהושע זילבער שליט"א,

מח"ס הנפלאים, אז נדברו, ברית עולם, בעיר ה' שמה תוכב"א.

הנני בזה בנוגע לתשובתו הרמתה אלי הצעיר בחלק י"ד סימן ל"ג, בנוגע לאיטר יד בתפלין. הנני בזה להמציא לו רצ"פ העתקות מתשובות להלכה שקבלתי בנידון זה משאר גדולי ישראל. ואגב הנני לציין ששאלתי אז ג"כ דע"ק של כ"ק אאמו"ר זצ"ל, ואמר לי שמלפנים זאת בישראל במקומות של אבותינו ואבות אבותינו לא נהגו להניח על שני הידים, וע"כ אין לי לומר לבחור הבר מצוה לא דבר ולא חצי דבר, ואמנם כן היה ג"כ דעת המנחת יצחק זצ"ל.

אולם כדי לצאת ידי שניהם, אכן לא אמרתי לו מאומה אצל הבר מצוה, אבל אחר שעברו איזה שנים והגיע לפרק האיש מקדש ונכנס לחופה בשטו"מ, ספרתי לו את כל ונוכחת, ואמרתי לו שכטוב בעיניו יבחר לעשות הדרך הישרה.

ובעמדי בזה הנני לבקשו, אולי אמצא חן בעיניו להמציא לי כל ספריו הנחמדים בי דואר, וכן ספרי בנו הרב הגאון שליט"א, אשר מאד ברכתי ברכת הנהנין על דברי פי חכם חן בכל מקומות שהוא. ואי"ה תיכף כאשר אשיגם אשלח לו מנה של קודש מחיר כפול מהמחיר אשר יושת, יחד עם דמי המשלוח.

וממעון שמים יושפע לו בריות גופא ונהורא מעליא ואריכת ימים ושנים, שיוכל לעמוד על משמרת הקודש להשיב שולחיו דבר ולהרביץ תורה והלכה ברורה בישראל סבא, עדי נוכה לרגלי מבשר טוב משמיע ישועה במהרה דידן.

ובזה אצא בשים שלום טובה וברכה, פוסע פסיעות לאחוריו מפני הכבוד, בברכת רב חינו"א ורב חסד"א ורב שלמי"י.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

~ סימן י"א ~

תשובת הרה"ג ר' יצחק דוד הכהן פריעדמאן זצ"ל מח"ס יד כהן, וראה"כ דכולל קהילות יעקב פאפא

בס"ד מחרת יוהכ"פ תשמ"ז לפ"ק ברוקלין

גמח"ט לכבוד הרב הגדול בתורה ובמעשכ"ט וכו'

הר"ר אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליטא

את יקרתו לנכון הגיעני היום, והנני משיבו על אתר היות בענין שאלתו הדפסתי בספרי שהוצאתי לאור בעזרה"ת בתחילת שנה העל"ט (והיות שאיננו שולח על הדואר לסתם בני אדם, ע"כ עשיתי גדר שלא לשלחו כלל, ואתו הסליחה), רק עשיתי קאפי מדף זה, שמבואר טעמים לשיטת האר"י הקדוש זי"ע גם ע"ד נגלה:

ותחילת הדיבור הוא כך:

והי' לאות על ידכה פי' חז"ל יד כהה, וידוע דעת המקובלים שגם איטר יניח בשמאל כל אדם, כמש"כ בשע"ת סימן כ"ז. ואפשר לתת טעם ע"ד שכ' האוה"ח הקדוש בסוף פסוק זה כי בחזוק יד הוציאנו ה' ממצרים, שיד חזקה מרמוז על דינים לענוש הרשעים שהוא מצד שמאל, ולא כלשון יד הגדולה שהוא חסד וימין עכ"ל, ולפי"ז הוא לרמוז על חזוק ידו של הקב"ה, ואצלו ית"ש לא שייך איטר והבן, וקצת באופן אחר י"ל, דאיתא בס' רבינו בחיי הרמז דיד שמאלו של אדם הוא נגד ימינו של הקב"ה שעומד לנגד עושי רצונו ית"ש, ע"כ מניחין תפילין בשמאל עיי"ש, ולפי"ז מובן שאין חילוק כלל בין שאר כל אדם לאיטר, שיד ימינו של הקב"ה תמיד הוא נגד שמאל עושי רצונו, אף שהוא איטר, והבן.

ועל שאלה שני, אין העת אתי עכשיו לבררו, אבל כפי השקפה הראשונה נלע"ד להניח שתיהם על ב' ידיו זא"ז:

והנני מטרדות הכנת החג מוכרח לקצר, ואומר שלוי' וברוך, ושמחת החג ולמזו"ט לבנו הבר מצוה, ויזכה לגדל כל יצ"ח מתוך הרחבת הדעת דקדושה.

מנאי ידיו:

הק' יצחק דוד הכהן פריעדמאן

בס"ד

קונטרס

זה אני אומר במקום

כולל בתוכו

כל התפילות והבקשות למי שהוא
אנוס ואינו יכול להתפלל בציבור

*

ברוקלין ניו יארק
אדר תשפ"ה לפ"ק

❖ הקדמה ❖

היות שהיה איזה זמן שמצב הבריאות שלי לא הרשני לילך לבית המדרש^א, והייתי בצער גדול שאינני יכול לענות "אמן" ו"אמן יהא שמיה רבה", עד שמצאתי את שאהבה נפשי בסידורים שיש דברים שיכולים לומר במקום הקדיש וקדושה וכו', ואני מבין שמצב הזה שאני הייתי בו לדאבונינו יש עוד מאחינו בני ישראל הנמצאים במצב דומה, ודבר כזה יכול להיות הצלה פורתא כדי לחזק קצת הלבבות הנשברות, שמצפים ומשתוקקים לחזור לבית המדרש להשיעור ולהמנין שלהם.

וזאת למודעי כי הקונטרס הלז נסדר במהירות מאוד ולא היה הזמן מספיק להגיהו כראוי, וברצוני להדפיסו מחדש בעזר ה' עם תוספות מרובה על העיקר, ובכן הנני בקשה לכל מי שיש לו הערות והארות להוסיף ולהעיר לשפר את הקונטרס נא לשלוח אלינו באחד מן האופנים דלהלן:

❖ Rabbi Alexander Knopfler

1564 - 48 STREET

Brooklyn N.Y. 11219

❖ Tel: (917) 755-4864

❖ Fax: (718) 437-3388

❖ Email 7554864@gmail.com

^א וכמובן שקשה מאוד להטריח הבנים והנכדים שילכו מסדר הישיבה או סדר הכולל, או מי שצריך להשכים לילך לעבוד, קשה מאוד להטריח איש כזה לבוא למרחוק ולהשלים המנין, ואונס רחמנא פטריה.

העתק דברי הרוקח [סימן ש"ב]

זה לשון הרב רוקח (סימן ש"ב) באמצע דבריו:

מי שאיחר מלבא לבית הכנסת ורוצה להתפלל עם הציבור שתהא תפלתו נשמעת קורא ברכות כולם ופרשת תמידים ואיזהו מקומן וברייתא ר' ישמעאל אומר ב"ג מדות וברוך שאמר וב' פסוקים ה' צבאות עמנו תהלה לדוד ופסוקי דזמרה.

יהא שמיה רבא יתגדל אומר אחר פסוקי דזמרה כשסיים ישתבח ואין מדברים בין זמירות לישתבח. ובין ישתבח ליתגדל. יהא שמיה רבא בפ' כל כתבי [דף קטז] א"ר יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוונתו קורעין לו גזר דינו שנא' בפרוע פרעות בישראל. ז' תיבות בפסוק וכן ז' תיבות יהא שמיה רבא. בפ' א' דברכות [דף ג] כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מברך הקדוש ברוך הוא מנענע את ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך.

יש בני אדם כשלא היו בבית הכנסת כשאמרו יהא שמיה רבא. וקיימא לן כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מ' וקורין ברייתא בפ' א' דברכות א"ר יוסי פעם אחת וכו'. יתברך וישתבח הרי קודם יהא שמיה רבא אמר יתגדל ויתקדש. שהם כנגד אנכי ולא יהיה לך. ואחר ח' תיבות של לשון הקודש יתברך עד ויתהלל כנגד ח' דברות שדבר משה. ומה שאומרים בתרגום לנחמתא לנחם הקדוש ברוך הוא שאמר אוי לאב שהגלה את בניו ואוי לבנים שגלו כדאי' בפ' א' דברכות [שם] ומלאכי השרת אין מכירין בלשון ארמי כדאי' בפ' א' דשבת [דף יד] ודף [ב] ובסוטה שלא יתמהו מלאכי השרת ואומרים מה נחמה לכך אומר בתרגום ונחמתא ואמרו אמן.

העתק דברי הרוקח [סימן שס"ב]

וכתב עוד הרוקח (סימן שס"ב) באמצע דבריו, וזה לשונו:

יחיד שאינו בבית הכנסת לברכו יאמר
בברייתא זו בסיפרי:

כי שם ה' אקרא ר' יוסי אומר מניין לעומדים בבית הכנסת ואומר ברכו את ה' המבורך שעונין אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד תלמוד לומר כי שם ה' אקרא חבו גודל לאלהינו. ומניין שאומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. תלמוד לומר כי שם ה' אקרא. ומניין לאומר יהא שמיה רבא מברך שעונין אחריו לעלם ולעלמי עלמיא. תלמוד לומר חבו גודל לאלהינו. לקדוש וברוך. חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת שישראל אומרים שירה בכל עת ובכל שעה שירצו ומלאכי השרת אין אומרים אלא פעם אחת ביום. ישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ומלאכי השרת אינם מזכירין את השם אלא לאחר שלש תיבות שנאמר ק' ק' ק' ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. והאיכא ברוך כבוד ה' ממקומו. ההוא אופנים הוא דקאמרי ליה. ליהא שמיה רבא. א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך והגיע זמן תפלת המנחה ונכנסתי לתוך חורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר על הפתח אמר לי מה קול שמעת בחורבה זו אמרתי לו בת קול שמנחמת כיונה ואמרת אוי

את הדבר שרפים עומדים ואומרים קק"ק ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו והאופנים וחיות הקדש מתרעשים ומתרעדים ומרעשים כל העולם ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. ועוד אותה חיה עומדת עד שגומרין כל שרי מעלה וכל גדודים וכל מחנות וכל אחד ואחד במעמדו אומר לאותה חיה ששמה ישראל ועל מצחה חקוק ישראל שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד.

לקדוש וברוך ימלוך.

אמרו עליו על סנדלפון שהוא גבוה יותר מחביריו מהלך חמש מאות שנה. ועומד אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו ומשביע את הכתר ועולה ויושב בראש אדונו. ובשעה שיוצא הכתר כל חיילי מרום נרתתין ומודעוועין וחיות דוממות ומנהמות כארי. באותה שעה עונים ואומרים קק"ק ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. ובשעה שמגיע לכסא מתגלגלין גלגלי הכסא ומתרעשין אדני שרפרף וכל רקיעים אוחזות חלחלה. ובשעה שהוא עובר על כסאו כל חיילי מרום וכתר הכבוד שלו פותחים פיהם ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. בוא וראה כמה גדולתו ושכחו של הקדוש ברוך הוא שבשעה שמגיע כתר לראשו מחזיק עצמו לקבל כתר מעבריו וכל חיות ושרפים וגלגלי המרכבה וכסא הכבוד וחיילי מעלה ומטה מתגדלים ומתגברים ומתנאים ונותנין הוד והדר וממליכין כולם בפה אחד ואומר ה' ימלוך לעולם ועד. יהי ש"ר וקדוש וברוך יהא שמו הגדול מבורך לעלם ולעלמי עלמיה שהוא מתכוין ועושה שמים כארבע מאות ותשעים

שחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין אומות העולם. אמר לי בכל יום אומרת כך כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיה הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך אוי לו לאב שהגלה את בניו ואוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

לברכו.

במכילתא ר' חנינא בן אחי רבי יהושע אומר הרי הוא אומר כי שם ה' אקרא זהו המברך. הבו גודל לאלהינו אלו העונין אחריו ומה הם עונין אחר המברך ברוך ה' המבורך לעולם ועד. וכשהוא קורא בשמו הם עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וכן הוא אומר גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו.

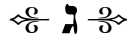
ליהא שמיא רבא.

א"ר יהושע בן לוי כל העונה יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיה בכל כחו קודעין לו נור דינו שנא' בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. לאמן אמר ר' יהושע בן גדיא כל מי שעונה אמן בעולם הזה זוכה ועונה לעולם הבא שנא' ברוך ה' לעולם אמן ואמן. אמן בעולם הזה. ואמן לעולם הבא.

לברכו קדיש וברוך.

כונן שמים בתבונה העליונים שבראן הקדוש ברוך הוא לשבח לשמו כיצד בכל שחר מלאך עומד לפניו ופותח ואומר ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. וכל גדודי מעלה עונין אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד. עד שהם אומרים

רב ספרא משה שפיר קאמרת אפסוקי מילתא
לית לן בה.

העתק דברי המטה משה

כתב בספר מטה משה (עמוד העבודה סימן פ' ואילך)
וזה לשונו:

סימן פ

כתב הרוקה בסימן ש"ך, יש בני אדם שלא היו
בבית הכנסת כשאמרו יהא שמיא רבא, וק"ל כל
דבר שבקדושה לא יהיה פחות מעשרה, וקורין
ברייתא פ"א דברכות (ג.) אמר רבי יוסי, פעם אחת
הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה כו'. וכן כתב
בהגהות מיימוניות פ"ז מהלכות תפלה (אות ז') דיש
קורין ברייתא זו כשאין מתפללים בעשרה לפי שיש
בה קדיש, ומתניתין דג' שאכלו (ברכות מט.) שיש בה
ברכו, וברייתא דריש פרק גיד הנשה (חולין צא.) שיש
בה קדושה, ויש קורין פרק בשנת מות המלך עזיהו
(ישעיה ו') עכ"ל. והרוקה בס"י שס"ב כתב כמה
ברייתות שמוזכר בהם קדיש וקדושה וברכו ואמן
לומר אותם מי שמתפלל ביחיד, ואני אכתוב לך
קצת מהם ויש בהם די.

סימן פא

לקדיש קודם מנחה יאמר:

את זה אני אומר במקום קדיש קודם מנחה:

אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך,
והגיע זמן תפלת מנחה, ונכנסתי לתוך חורבה
אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו
זכור לטוב ושימר על הפתח, אמר לי מה קול

וששה אלפים רבבות של מלאכי השרת
שעומדים לפניו ומקדישין לשמו בכל יום
מיציאת החמה עד שקיעת החמה. ואמר קק"ק
ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו ומשקיע'
החמה עד יציאת החמה אומר ברוך כבוד ה'
ממקומו.

לאמן.

אמר ר' שמעון בן לקיש כל העונה אמן בכל
כחו פותחין לו שערי גן עדן שנא' פתחו
שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי
שומר אמונים אלא שאומרים אמן. מאי אמן
א"ר הנינא אל מלך נאמן ואמרי לה אתה מלך
נאמן מהו להפסיק ליהא שמיא רבא מברך
לעלם ולעלמי עלמא כי אתא רב דימי אמר
רבי יהושע בן לוי רבי שמעון ותלמידיו דרבי
יוחנן אמרו לכל אין מפסיקין חוץ ליהא שמיא
רבה. שאפילו עוסק במעשה מרכבה פוסק
ולית הילכתא בוותייהו.

לקדוש וברוך וימלוך.

כשעלה משה למרום מצא כת אחת אומרת
קק"ק ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. וכת
אחת אומרת ברוך כבוד ה' ממקומו. וכולם
ענין בפה אחד ואומר ימלוך ה' לעולם אלהיך
ציון לדור ודור הללויה.

ליהא שמיא רבא.

ההוא ישראל וכותי דהווי יתבי שמע ישראל קל
יהא שמיא רבא מברך בני כנישתא קם ונפק.
אמר רבא לא לימא איניש יהא שמיא רבא
והדר מברך לעלם ולעלמי עלמא. אלא יהא
שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא א"ל

את זה אני אומר במקום כרכו של שחרית או ערבית.

בספרי (האזינו שו) כי שם ה' אקרא (דברים לב, ג), ר' יוסי אומר, מניין לעומדים בבית הכנסת ואומרים כרכו את ה' המבורך שעונים אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד, תלמוד לומר כי שם ה' אקרא הבו גודל. ומניין שאומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, תלמוד לומר כי שם ה' אקרא. ומניין לאומר יהא שמיא רבא מברך שעונים אחריו לעולם ולעלמי עלמיא, תלמוד לומר הבו גודל לאלהינו.

סימן פה

לקדושה,

פרק גיד הנשה (חולין צא). צריך לומר מקודם:

את זה אני אומר במקום קדושה.

חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה בכל עת ובכל שעה שירצו, ומלאכי השרת אין אומרים אלא פעם אחת ביום. ישראל מזכירין את השם אחר ג' תיבות, שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו, ומלאכי השרת אינם מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות, שנאמר (ישעיה ו, ג) קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. והאיכא ברוך כבוד ה' ממקומו, ההוא אופנים הוא דקאמרו ליה.

שמעת בחורבה זו, אמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת, אוי שהחרבתי את ביתי, ושרפתי את היכלי, והגליתי את בני לבין אומות העולם. אמר לי בכל יום אומרת כך, כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים יהא שמיא רבא מבורך לעולם ולעלמי עלמיא, הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו ואומר, אשרי המלך שמקלסים אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי לו לבנים שגלו מעל שלחן אביהם (ברכות ג.).

סימן פב

ליהא שמיא רבא:

אמר ר' יהושע בן לוי, כל העונה אמן יהא שמיא רבא מברך לעולם ולעלמי עלמיא בכל כחו קורעין לו גזר דינו, שנאמר (שופטים ה, ב) בפרוע פרעות בישראל בישראל בהתנדב עם כרכו ה'.

סימן פג

לאמן:

אמר רבי יהושע בן גדיא, כל מי שעונה אמן בעולם הזה, זוכה ועונה לעולם הבא, שנאמר (תהילים מא, יד) ברוך ה' לעולם אמן ואמן, אמן בעולם הזה ואמן לעולם הבא.

סימן פד

לברכו, צריך לומר מקודם:

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם

זה אומר אני במקום חצי קדיש קדם ברכו של־שחרית:

ועתה יגדל־נא פת ארני כאשר דברת לאמר: והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי־אני יי: ברכי נפשי את־יי אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: להוא שמה די־אלהא מברך מן־עלמא ועד־עלמא די חכמתא וגבורתא די־לה היא: אמר רבי יהושע בן־לוי בל־העונה אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי בכל כחו קורעים לו גזר דינו שנאמר בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יי, מה טעם בפרע פרעות משום דברכו יי: אמר רבי שמעון בן לקיש בל־העונה אמן בכל־כחו פותחים לו שערי גן־עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי־צדיק שמר אַמְנִים, אלתקרא שומר אַמְנִים אלא שאומר אַמְנִים:

זה אומר אני במקום ברכו של־שחרית:

בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יי: ברכו את־יי אלהיכם מן־העולם עד־העולם ויברכו שם כבוד וזרומם על־כל־ברכה ותהלה: יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם: ברוך יי אלהים אלהי ישראל עשה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את־כל־הארץ אמן ואמן: אמר רבי עקיבה בכל־יום ויום מלאך אחד עומד באמצע הרקיע שחרית ואומר יי מלך יי מלך יי מלך לעלם ועד, וכל־גדודי מעלה עונים אחריו עד שמגיע לברכו, כשמגיע לברכו חיה אחת ששמה ישראל וחקוק על־מצחה ישראל עומדת באמצע הרקיע ואומרת בקול רם ברכו את יי המברך, וכל־גדודי מעלה עונים ברוך יי המברך לעולם ועד:

זה אומר אני במקום קדושה של שחרית:

וְלֹא תחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדוֹשִׁי וּנְקַדְשֵׁתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יי' מְקַדְּשֵׁכֶם: שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ בְּנָפִים שֵׁשׁ בְּנָפִים לְאֶחָד בְּשֵׁתִים יִכְפֶּה פָּנָיו וּבְשֵׁתִים יִכְפֶּה רַגְלָיו וּבְשֵׁתִים יְעוֹפֵף: וְקָרָא זֶה אֱלֹהֵהּ וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יי' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵהָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וְתִשְׁאַנְנֵי רוּחַ וְאַשְׁמַע אַחֲרֵי קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹדֵי מִמְּקוֹמוֹ: יִמְלֹךְ יי' לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדָר וָדָר הַלְלוּהָ: כְּשֶׁעָלָה מִשָּׁה לְפָרוֹם מִצָּא פֶת אַחַת אוֹמֶרֶת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יי' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵהָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְכַת אַחַת אוֹמֶרֶת בְּרוּךְ כְּבוֹדֵי מִמְּקוֹמוֹ, וְכֻלָּם עוֹנִים בְּפֶה אֶחָד וְאוֹמְרִים יִמְלֹךְ יי' לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדָר וָדָר הַלְלוּהָ:

זה אומר אני במקום קדיש שלם:

וְעַתָּה יְגַדְּלֵנָּא פֶת אֲדָנֵי כַּאֲשֶׁר דְּבִרְתָּ לְאָמַר: וְהִתְגַּדְּלֵתִי וְהִתְקַדְּשֵׁתִי וְנִוְדַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ כִּי־אֲנִי יי': בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֲתִי־יי' אֱלֹהֵי גְדֻלָּתְךָ מְאֹד הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: לְהוֹא שְׁמֵהּ דִּי־אֱלֹהֵא מְבָרַךְ מִן־עֲלְמָא וְעַד־עֲלְמָא דִּי חֲכָמְתָא וּגְבוּרְתָא דִּי־לֵיהּ הִיא: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־לֵוִי כְלֵהָעוֹנָה אֲמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלְמֵי וְלְעֵלְמֵי עֲלְמָיָא בְּכָל כַּחוֹ קוֹרְעִים לוֹ גִּזְרֵי דִּינֵי שְׁנַאֲמַר בְּפִרְעַ פְּרַעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרַכּוֹ יי', מַה פְּעַם בְּפִרְעַ פְּרַעוֹת מִשׁוּם דְּבִרְכּוֹ יי': אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־לֵוִי אֲנִי כְלָמִי שְׁעוֹנָה אֲמֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכָה וְעוֹנָה אֲמֵן לְעוֹלָם הַבָּא שְׁנַאֲמַר בְּרוּךְ יי' לְעוֹלָם אֲמֵן וְאֲמֵן, אֲמֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֲמֵן לְעוֹלָם הַבָּא:

זה אומר אני במקום חצי קדיש קדם מנחה:

וְעַתָּה יְגַדְּלֵנָּא פֶת אֲדָנֵי כַּאֲשֶׁר דְּבִרְתָּ לְאָמַר: וְהִתְגַּדְּלֵתִי וְהִתְקַדְּשֵׁתִי וְנִוְדַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ כִּי־אֲנִי יי': בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֲתִי־יי' אֱלֹהֵי גְדֻלָּתְךָ מְאֹד הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: לְהוֹא שְׁמֵהּ דִּי־אֱלֹהֵא מְבָרַךְ מִן־עֲלְמָא וְעַד־עֲלְמָא דִּי חֲכָמְתָא וּגְבוּרְתָא דִּי־לֵיהּ הִיא: תְּנֵינָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי פֶעַם אַחַת הֵייתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מְנַחָה וּנְכַנְסְתִּי לְחַרְבָּה אַחַת מִחַרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְהִתְפַּלֵּל, בָּא אֱלֹהֵינוּ זְכוּר לְטוֹב וְשָׁמַר לִי עַל הַפֶּתַח. אָמַר לִי בְּנֵי מַה קוֹל שְׁמַעְתָּ בְּחַרְבָּה זוֹ, אָמַרְתִּי שְׁמַעְתִּי בֶּת קוֹל שְׁמַנְהֶמֶת פְּיוֹנָה וְאוֹמֶרֶת אוֹי שְׁחַחְרַבְתִּי אֶת־בֵּיתִי וְשָׂרְפְתִי אֶת־הַיְכָלִי וְהַגְּלִיתִי אֶת־בְּנֵי לְבִין עוֹבְדֵי אֱלֹהִים. אָמַר לִי בְּכִלְיוֹם וַיּוֹם אוֹמֶרֶת כֶּךָ וּכְשִׁי־יִשְׂרָאֵל נְכַנְסִים לְבֵיתִי כְּנִסְיוֹת וּלְבֵיתִי מִדְּרָשׁוֹת וְאוֹמְרִים אֲמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלְמֵי וְלְעֵלְמֵי עֲלְמָיָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַעֵנַע בְּרֵאשׁוֹ וְאוֹמַר אֲשֶׁרֵי הַמְּלֹךְ שְׁמִקְלָסִים אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כֶּךָ, מַה לוֹ לְאָב שְׁהַגְּלָה אֶת־בְּנָיו וְאוֹי לָהֶם לְבָנִים שְׁגָלוּ מֵעַל

שִׁלְחַן אֲבִיהֶם: אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן־לֵקִישׁ כְּלִי־עוֹנָה אָמֵן בְּכִלְפָּחוּ פוֹתָחִים
 לֹא שְׁעָרֵי גִדְעוֹן שֶׁנֶּאֱמַר פָּתְחוּ שְׁעָרִים וַיָּבֵא גֹי צְדִיק לְשֹׁמֵר אַמְנִים, אֵלֶי־תִקְרָא
 שֹׁמֵר אַמְנִים אֲלֵא שְׁאוֹמֵר אַמְנִים:

זֶה אוֹמֵר אֲנִי בַּמָּקוֹם קִדְשָׁה שְׁלִי־מִנְחָה:

וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת־שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יי
 מִקְדַּשְׁכֶּם: שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לֹא שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים
 לְאֶחָד בִּשְׂתֵּי יָכֶסֶה פָּנָיו וּבִשְׂתֵּי יָכֶסֶה רַגְלָיו וּבִשְׂתֵּי יַעֲוֹפֵף:
 וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יי צְבָאוֹת מְלֵא כְלִי־הָאָרֶץ
 כְּבוֹדוֹ: וְתִשָּׂאֲנִי רוּחַ וְאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־יי
 מִמְּקוֹמוֹ: יִמְלֹךְ יי לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר תִּלְלוּהָ: אָמְרוּ עָלָיו
 עַל סַגְדֵּי־פֶזֶן שֶׁהוּא גְבוּהַ יוֹתֵר מִחֻבְרֵי מַחֲלָקַי חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
 וְעוֹמֵד אַחֲרַי מִרְכָּבָה וְקוֹשֵׁר בְּתָרִים לְקוֹנוֹ וּמִשְׁבִּיעַ אֶת־הַפֶּתֶר
 וְעוֹלָה וַיּוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ אֲדוֹנָו וּבִשְׁעָה שְׁיוֹצֵא הַפֶּתֶר כְּלִי־חִילֵי מְרוֹם
 גְּרִתִּים וּמִזְדַּעְזְעִים וְחַיִּית הַיְּמִמוֹת וּמִנְהַמּוֹת פְּאָרֵי, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
 עוֹנִים וְאוֹמְרִים קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יי צְבָאוֹת מְלֵא כְלִי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.
 וּבִשְׁעָה שְׁמֹנִיעַ לְכֶסֶף מִתְגַּלְגְּלִים גְּלִגְלֵי הַכֶּסֶף וּמִתְרַעְשִׁים אֲדָנִי
 שְׂרָפָרַף וּכְלִי־רִקִּיעִים אוֹתוֹתֶיךָ תִּלְחֹלֶה וּבִשְׁעָה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל־כֶּסֶף
 כְּלִי־חִילֵי מְרוֹם וּכְתֹר הַכְּבוֹד שְׁלוֹ פוֹתָחִים פִּיהֶם וְאוֹמְרִים בְּרוּךְ
 כְּבוֹד־יי מִמְּקוֹמוֹ. בֵּא וּרְאֵה כִּפָּה גְדֻלְתוֹ וְשִׁבְחוּ שְׁלִי־הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, שְׁבִשְׁעָה שְׁמֹנִיעַ הַפֶּתֶר לְרֹאשׁוֹ מִחֻיֵק עֲצָמוֹ לְקַבֵּל הַפֶּתֶר
 מֵעֲבָדָיו וְכִלְחִיּוֹת וְשְׂרָפִים וּגְלִגְלֵי הַמְּרַכָּבָה וְכֶסֶף הַכְּבוֹד וְחִילֵי
 מַעֲלָה וּמִטָּה מִתְגַּלְגְּלִים וּמִתְגַּבְּרִים וּמִתְנַאֲמִים וְנוֹתְנִים הוֹד וְהָדָר
 וּמִמְלִיכִים כָּלֵם בְּפִה אֶחָד וְאוֹמְרִים יי יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

זֶה אוֹמֵר אֲנִי בַּמָּקוֹם בְּרַכּוֹ שְׁלִי־עֲרֵבִית:

חִיָּה אַחַת בְּרַקִּיעַ בְּשֶׁהוּא יוֹם אוֹת אֵמֶת בְּמִצְחָה וַיּוֹדְעִים
 הַמַּלְאָכִים שֶׁהוּא יוֹם, וְלַעֲרֵב אֲמוּנָה בְּמִצְחָה וַיּוֹדְעִים
 הַמַּלְאָכִים שֶׁהוּא לֵילָה, וּבְכִלְפֵּי־פַעַם אוֹמְרֵת בְּרַכּוֹ אֶת־יי הַמְּבָרֵךְ
 וּכְלִי־גְדוּדֵי מַעֲלָה עוֹנִים בְּרוּךְ יי הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

ALEXANDER KNOPFLER

1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
TEL: (917) 755-4864
FAX: (718) 437-3388

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בלאאמיז הגה"צ מוהר"ד יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל
אבדק"ק משילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
ונבד מוהר"ד רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל
אבדק"ק טיניע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן
ולמעלה בקודש עד רבינו הרמ"א ועוד, זי"ע ועכ"פ

במעם שאין רואים בנים ת"ח באנשים המהדרים בנר חנוכה

אור ליום ב' לסדר ויגש אליו יהודה, ליל ה' דחנוכה ה'תשפ"ה לפ"ג

אל מעלת כבוד ידידי היקר, איש חיל ורב פעלים לתורה ולתעודה, מושך בקסת הסופר כאמירה נעימה,
ודבריו מתבררין בארבע כנפות הארץ, הלא הוא ידיד נפשי וידיד נפש כל חי, כבוד שם תפארתו

הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא ס"ט

מחבר כמה ספרים נפלאים, ומו"ל הגליון הנפלא "מריח ניחוח", המזכה את אלפי בני ישראל בד' קצות העולם.

א.

בראשית מכתבי הנני להביע גודל הכרת הטוב שיש לי למעכ"ת, שמכנים תמיד מדברי תורתך בהלכה ובאגדה בין בתרי הגליון. ועתה קיבלתי ממעלת כבודו מכתב עם ז' שאלות, והיות שאין הזמן חונה תחת רגלי להאריך טובא, אמרתי לבוא בקצרה בדבר השאלה האחרון ששאלת באות ז' "מה הטעם שכמה וכמה אנשים יראים ושלמים מהדרים בנר חנוכה ואין להם בנים או שיש להם בנים אך אינם תלמידי חכמים", וזה החלי בעזר צורי וגואלי.

ב.

ראשית הכל מצינו גמרא מפורשת במסכת קידושין (דף ע"א), אמר רבה בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה לשום ממון הויין לו בנים שאינם מהוגנים שנאמר בה' בגדו כי בנים זרים ילדו וכו'. ועיי"ש בחדושי אגדות להמהר"ל מפראג זי"ע, שהאריך לבאר כי הבנים הם תולדות נמשכים מחבור האב והאם, ולפיכך ראוי שיהיו בנים מהוגנים נמשכים כאשר יתחברו בעצם החבור שנושא אשה לשם אישות בלבד, אבל כאשר יחשב לשם ממון הרי הוא עירוב בחבור זה דבר זר, ולא ימצא ממנו בנים ראויים ומהוגנים בעבור ענין הזרות שבחבור הזה, עכ"ד ועעו"ש באורך.

ובעיון יעקב על העין יעקב כתב על דבר הגמ' הלו וז"ל: הטעם נ"ל ע"ד דאיתא במועד קטן דף כ"ד ע"ב בני עניים בני שלש ופרש"י לפי שהעניים יותר מצערים על בניהם מהעשירים לפי שאין לו שמחה אחרת לכן זה שנושא אשה שלא לשם שמים רק בשביל שאין להעשיר לכך נענש שלא יהא לו שמחת בנים רק בנים שאינם מהוגנים לזה קאמר שמא תאמר ממונם פלג והוי אהבה שהיא תלויה בדבר ת"ל וכו' ואז בטל הדבר בטלה אהבה והוי בני שנואה לכן ה"ל בנים שאינם מהוגנים וע"ל על פיסקא מעיד על כל השבטים ת"ל יאכלם חרש את חלקיהם שיומנע גם משמחה זו, עכ"ל.

[ועייין חידוש נפלא שכתב בשו"ת שבט הלוי (חלק ח סוף סימן רסה) דכהיום שבוה עכ"פ אפשר דרא שתומכים באברכים לומדי תורה ואיכא הרבה צדקה וחסד שצריך בבא הזמן לקיים המצוה, ולא ימתין עד שיהיה לו ממה להתפרנס, עיי"ש].

ובספר "חוט המשולש" מסופר, כי אחד מבני הגאון החתם מופר זצ"ל בא בקשרי שדוכין, והנערה נתנה עיניה באיש בעל ממון ובמלה קשרי השדוכין, כאשר כיסה החת"ם את האשה קודם החופה בירך אותה בהרמת קול יותר מהרגיל אחותינו את וגו', ולתמיחה השומעים השיב, יודע אני שתקבל עונש שמים על שנתקה את הקשר, וכדי שלא יאמרו

שקיללתי אותה לכן הרימותי קולי. ולא עברו ימים מועטים ואירע בה מילתא ולא היתה ראויה לאיש, ונתגרשה מבעלה ונשארה גלמודה כל ימיה, ותהום כל העיר, ע"כ.

וכהנה וכהנה יש עוד הרבה מעשיות ומקורות בענין זה, והשורה התחתונה הוא שצריך להתחתן לשם שמים, אבל אם הוא נושא אשה עבור ממון, או שמחפש שידוך לבניו עבור ממון [הנקרא "געלט שידוך"], זה גורם שלא יהיו בניו תלמידי חכמים ח"ו.

ג.

והגאון הגדול פוסק הדור הנה"צ ר' משה שמעון זצ"ל מדעבריציין בעל "באר משה" כותב בתוך דבריו בתשובה (נדפס ב"רחון דהתאחדות הקהילות" קונטרס ט') בזה הלשון: אנו רואים עילווים כבן ט"ו ומ"ז שנה, שכנראה שלגדולי עולם יתגדלו, וכבן כ' שנה אזל הלך הכל כפורח באויר, ולפלא יחשב, אין ספק אצלי שהאיסורים שאכלו ע"י ביטול ברוב וכיוצ"ב, עד שאכלו יותר ממאה זיתים דאיסור, ה"י מטמטם את לבם ואבדו מעלתם, ראי' ברורה לזו כי בלימודי החול עלו מעלה מעלה, ורק לגבי דבר שבקדושה נתעפש מוחם ולא עלה בידם להמשיך לימודם, ע"כ נא ונא אבות ואמהות היקרים שיחיי, חוסו נא על צאצאיכם, מתנה טובה שזכותם מן השמים, לשמרם בכל כח ועוז שאל יכנסו למעיהם דבר שיש עליהם חשש פחות שבפחות, עכ"ל. וגם זה מן הגורמים שלא יהיו בניו תלמידי חכמים.

ואסיים בברכת הדיוט שיזכה מעלת כבוד להמשיך בעבודת הקודש ולהוציא לאור עולם הגליונות והקונטרסים עוד רבות בשנים דשנים ורעננים, עדי נזכה במהרה לביאת ינון גואלינו במהרה בימינו אמן אמן אמן.

כעתירת וברכת ידידו:

אלכסנדר אליעזר בן ברכה קנאפפלער

ברכת מזל טוב מהרה"ג בעל מריח ניחוח שליט"א

בס"ד, ליל י' טבת ה'תשפ"ה

לכבוד ידידי היקר הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנפולר שליט"א

מח"ס אבן יקרה ועוש"ס ברוקלין ניו יורק שלום וברכה וכט"ס!

אחדשה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

שמחתי מאד לראות את ההזמנה לכבוד החתונה של הנכד היקר החתן המפואר רבי שלמה אלימלך בן לבנו הרה"ג ישראל שמעון שליט"א, יחד עב"ג הכלה המהוללה מרת גיטל בת הרה"ג יונה זאב הלוי לאווי שליט"א.

יהי רצון שהזיווג יעלה יפה ויזכו לבני צדיקי וחיי אריכי ומזוני רווחי אכ"ר.

בברכת מזל טוב ושמחות לעד

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

מח"ס מריח ניחוח – עפולה ת"ז

ALEXANDER KNOPFLER

1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
TEL: (917) 755-4864
FAX: (718) 437-3388

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בלאאמיז הגה"צ מוהר"ד יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל
אבדק"ק משילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
ונכד מוהר"ד רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל
אבדק"ק טיניע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן
ולמעלה בקודש עד רבינו הרמ"א ועוד, ז"ע ועכ"פ

מכתב לחברים המשתתפים בשיעור בהלכות שבת

צו אלע חשובע און טייערע חברים שיחיו, וואס האלטן מיט די שיעורים בהלכות שבת מדי שבת בשבתו. מיר שיקען ארויס בעזר ה' א יעדע וואך אויף די אימעיל די שיעורים צו קרוב צו טויזנט משתתפים וואס האלטן מיט די שיעורים דורכן אימעיל. אויף די ליסטע פון די וואס באקומען די אימעיל זענען פולצאליגע רבנים דיינים ראשי כוללים מגידי שיעורים מלמדים וכו' וכו', וואס אסאך פון זיי זענען מרביצי תורה, ס'איז דא אזעלכע וואס האבן 100 מענטשן ביי זייערע שיעורים, אדער אפילו 200 מענטשן ביי זייערע שיעורים, במילא די מספר צו וויפיל מענטשן ס'דערגרייכט די השפעה פון די שיעורים איז זייער גרויס.

אבער ווען מ'האט אזא גרויסע ציבור מאכט זיך אייביג פון צייט צו צייט א גליטש אין די קאמפיוטער, וואס איך בין נישט באקאנט אין דעם, איך האב פארדעם א ספעציעלע אינגערמאן וואס ווערט באצאלט פאר דעם כדי צוצוגרייטן יעדע וואך די שיעורים, און ארויסשיקען פאר די אלע מבקשים (ועלכסט פארשטענליך אז טאמער עמיצער וויל מנדב זיין און ספאנסערן א שיעור פאר זיין אייגענע זכות, זיין משפחה, אדער א לעילוי נשמת, קען מען זיך אלעמאל ווענדן צו מיר פאר א מינימאלן פרייז).

במילא אויב האט זיך געמאכט ביי איינעם וואס פלוצים האט אים אויפגעהערט צו קומען די שיעורים אויף די אימעיל, צומאל כאפט ער אפילו נישט אז די סיבה איז פשוט ווייל ער האט געטוישט די אימעיל נומבער, אדער אמאל קען זיין אז די קאמפיוטער האט געמאכט א גליטש, וואס איך קען נישט מסביר זיין פארוואס און פארווען, האט מען ח"ו קיינעם נישט געמיינט פערזענליך, מ'בעהט אז מ'זאל נאכמאל שיקען א בקשה אז מ'זויל זיין אויף די ליסטע, און ס'זועט אונז זיין א כבוד און א זכות ווייטער צו שיקען מדי שבוע בשבוע די וואונדערבארע שיעורים בהלכות שבת.

די אויבערשטער זאל העלפן אז אין זכות פון די הייליגע תורה און די הייליגע שבת, זאלן מיר אויסגעלייזט ווערן ליום שכולו שבת.

בשם אלע חברים

אלכסנדר אליעזר בן ברכה קנאפפלער

שנת תשפ"ה

לשם מצוה

צו באקומען אומזיסט יעדע

וואך די וואונדערבארע

שיעורים אין "הלכות שבת",

ביטע שיקט אן אימעיל צו:

7554864@gmail.com

אדער רופט הרב קנאפפלער:

755-4864 (917)

מכתבי הערות לגליון דמשק אליעזר – חנוכה תשפ"ה

לכבוד הרב קנאפלער המזכה את הרבים בכל כוח ובכל מאד

בענין הקושיא למה אין נותנים צדקה בעד שמן לנר חנוכה

הנה לספר לך סיפור קטן, הפאנאוויצר רב ביקר אצל הפחד יצחק שאל לו הפחד יצחק בענין מה ששאל לו אחד שעשה יששכר זבולות עם חבירו הלומד ביקש מן הזבולון שיתן לו גם בעד קניית ספרים לורך הלימוד היששכר שאל את הפחד יצחק האם מחויב לתת לו עוד כסף לקנות ספרים האם זה נכנס תחת השעבוד ששיעבר עצמו לתת לזבון לחיות

הפחד יצחק שאל את פאנאוויצר רב, אמר הרב שכשהלך ללמוד לראדין ביקש ממנו הרב שלהם לשאול קושיא מן החפץ חיים שמעתיק דברי חמד משה שיש חובה לתת מן התמחוי לשמן נר חנוכה והקי' הלא אין ריאה ממה שיש חיוב לתת לד' כוסות שזה חלק ממצות הסעודה ולזה תיקן התמחוי אבל לא מצינו שיש חיוב לתמחוי לתת מכספם לצורכי מצוה.

הנה להודות לך על הפרסומת של ספרי, ידוע תדע ששלחתי ספר לרבכם הלא הוא הרה"ק מכובד והיה משתעשע עם הספר באופן נפלא וגם שלח לי מאה דאלער זכותכם גדול

ממני משה שמעון בינעטה

דומ"ץ קהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא ווידמען קט. – ספרינג וואלי נוא יארק

מח"ס משאת שבת ב' חלקים, מוכן ומזומן, ועוד

הגיליון מלא חן מלא אורה מלא תורה הפלא ופלא פלא פלאים !!!

ועל גיליון כזה אנו מברכים על הניסים ועל הנפלאות שעשית עמנו !!

כולנו מאחלים לכבוד הדרת תורתו הרמה "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו באריכות געזונטע לאנגע יארן ללמוד וללמד דולה ומשקה לכל דיכפין לקיים מה שנאמר ישמח השם במעשיו !!

בברכה ובשמחה

יודא אליקים מאנהייט

דיין ומו"ץ בעיר התורה בארא פארק יצ"ו, ומח"ס "הלכה ישרה"

שיעור כללי בענין פורים שחל בערב שבת

מתוך שו"ת חיי הלוי - חלק י"ב

להרה"ג המפורסם רבי יוחנן הלוי וואזנער שליט"א

ראב"ד דחסידי סקווירא, ודומ"ץ דקהל תולדות יעקב יוסף דחסידי סקווירא מאנטריאל

- א. פורים שחל בער"ש כתבו הפוסקים דיש להתחיל הסעודה קודם חצות, ועכ"פ קודם תשע שעות דהיינו חצי שעה קודם מנחה קמנה. והגם דנוהגים לעשות בפורים שתי סעודות, סעודה אחת בשחרית או עכ"פ קודם מנחה, ואח"כ נוטלין ידים שנית סמוך לערב, כשחל פורים בער"ש אין עושין רק סעודה אחת ביום.
- ב. ויש שנהגו לפרוס מפה ולקדש, ובאופן זה יש לכתחילה להתפלל מנחה קודם הסעודה, ואם כבר בירך על היין בסעודה זו לא יברך שנית, וגם לא יברך המוציא, רק יקח לחם משנה ויבצע, ויאכל עכ"פ כזית לקיים מצות סעודת שבת, וכמו שמבואר בשו"ע (או"ח סי' רע"א) ובאחרונים שם.
- ג. ונחלקו הפוסקים אי יש לומר על הנסים כיון שאומר רצה, ושיטת המג"א (סי' תרצ"ה סק"ט) דהגם שאומר רצה כיון שאכל כזית לאחר הקידוש, אכן כיון שהתחיל הסעודה מבעוד יום אומר גם על הנסים, וכמה אחרונים כתבו דאין לומר על הנסים, ולמעשה יכולים לסמוך על הסוברים שיכול לומר שניהם, אכן אם מתפלל מעריב באמצע הסעודה ודאי שוב לא יאמר על הנסים, וקצת צ"ע למה גרע תפלת מעריב ממה שאמר מקדש השבת בשעת הקידוש, ואולי יש לומר דקידוש יכול לעשות אפילו אם באמת אינו לילה מכח תוספת שבת, משא"כ תפלת מעריב אינו יכול להתפלל רק אם עושה אותו הזמן כלילה ממש.
- ד. כשחל פורים בערב שבת, ולא שמע את המגילה עד אחר הדלקת נרות, אם עדיין לא קיבל שבת, יכול לקרוא המגילה ולברך עליו אם יגמור עד בין השמשות, אבל אם כבר קיבל שבת בשעת ההדלקה, ישמע מגילה בלא ברכה, ויש מתירים גם לקרוא בעצמו.
- ה. אם לא קיים עדיין מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, ג"כ יכול לשלוח לאחר הדלקת נרות, ולא ישלח רק דבר שהמקבל יהנה מזה בשבת, וגם לקיים מתנות לאביונים יכול לשלוח דבר מאכל.
- ו. כשחל פורים בערב שבת מותר ליטול הצפרניים, אבל לא יסתפר, ואפילו חתן שמזמרים אותו בשבת, יש לו להסתפר קודם פורים, [ובדוחק יש מתירין לגלח בפורים], וגם לענין כיבוס בגדים יכבס קודם פורים, אכן בדיעבד מותר לכבס לצורך שבת.
- ז. יש להזהר להסיר כל מוקצה מבגדיו, ובדיעבד יכול לילך עם הבגד עד מקום שיכול לנער אותו מהבגד, ובמקום שאסור לטלטל יש למשמש בכיסו להוציא כל החפצים, והילדים שצבעו פניהם או ידיהם, יש להדיחם קודם שבת, ובדיעבד מותר להדיחם גם בשבת.
- ח. יש לזרוז להדליק נר שבת בזמן, ובשבת זו יש לקיים מה שאמרו חז"ל (שבת לד:) שיאמר "הדליקו את הנר" ויאמרו בניחותא.
- ט. כשחל פורים בערב שבת, המנהג בכמה מקומות להמשיך הסעודה שלישית בשמחת פורים, וכן המנהג

בסקווירא, והנשים שרוצות לעשות מלאכה, וכבר אמרו ברוך המבדיל, וקשה להם להמתין עד שישמעו הבדלה, יש להתיר להם לשתות מים, כיון שמעיקר הלכה מותר לשתות מים לפני הבדלה, ועי' מש"כ בזה בחיי הלוי (ח"ז סי' מ' אות ד' ה'), ואם צריכות לאכול יש להתיר להן לעשות הבדלה בעצמן, ובדוחק יש להתיר גם לאכול קודם הבדלה, ולשמוע אח"כ הבדלה.

י. יש עוד עצה לומר ברוך המבדיל באמצע הסעודה, ואז יכולים לעשות מלאכה, וגם להמשיך האכילה, אבל באופן זה לא יאמרו רצה בברה"מ, ועי' מש"כ בזה בחיי הלוי (שם אות ח'). ויש עוד עצה לשמוע הבדלה מקטן, והקטן יהיה שהגיע לחינוך, וקודם שאמר ברוך המבדיל, וקודם שהתפלל, א"כ הוא חייב דרבנן, ויכול להוציא את האשה, ועכ"פ יכול לסמוך על זה לאכול עד שישמעו הבדלה מבעליהן.

והשי"ת יצילנו משגיאות וינחנו במעגלי צדק למען שמו.

תוכן הענינים

א. פורים שחל בער"ש, טוב לכתחילה להתחיל הסעודה קודם חצות ועכ"פ קודם תשע שעות דהיינו חצי שעה קודם מנחה קטנה.

ב. יש שנהגו לפרוס מפה ולקדש - באופן זה יש לכתחילה להתפלל מנחה קודם הסעודה - יש לאכול כזית בלילה.

ג. נחלקו הפוסקים אי יאמר על הנסים.

ד. בענין לקרוא מגילה בפורים ער"ש לאחר הדלקת נרות.

ה. בענין משלוח מנות ומתנות לאביונים לאחר הדלקת נרות שבת.

ו. כשחל פורים בערב שבת מותר ליטול הצפרניים, אבל לא יסתפר.

ז. יש להזהר להסיר כל מוקצה מבגדיו - כמו"כ להדיח הילדים מהצבע קודם שבת.

ח. יש לזרז להדליק נר שבת בזמן.

ט. כשחל פורים בערב שבת יש נוהגים להמשיך הסעודה שלישית כמה שעות אי מותר לנשים לשתות לפני הבדלה.

י. עצה לומר ברוך המבדיל באמצע הסעודה, ואז יכולים לעשות מלאכה, וגם להמשיך האכילה, אבל באופן זה לא יאמרו רצה בברה"מ - עצה לשמוע הבדלה מקטן.

די סגולה פון א מקוה

מיר האבן באקומען רשות פון הרה"צ בנש"ק

הרה"ח ר' ישראל מאיר קרויז שליט"א

די ארויסגעבער פונעם באקאנטען ערליכן וואכנשריפט 'דאס אידישע ליכט',

וואס ערשיינט שוין און באשיינט די חרד'ישע גאס די לעצטע 70 יאר כולן שוין לטובה.

ותשואות חן חן לו פארן ערלויבן דאס צו איבערדרוקען אין אונזער גליון.

איהרע מיטגלידער האבן זיך יעדן טאג געטובלט אין ירדן. די "פרושים" האבן שטארק באקעמפט די דאזיגע סעקטע, ווייל זיי האבן געמאכט דאס טובלען פאר א גרויסן איבערמאסיגן קולט. דער סוף איז געווען, אז די אסיים-סעקטע האט נישט גורם געווען קיין גרויסן נחת רוח דעם אידישן פאלק.

דער מדרש ויקרא ברענגט א מעשה מיט הלל הזקן, וואס האט שפאצירט מיט תלמידים און ער האט זיך אפגעקערט אין א זייט ווייל ער דארף גיין טוהן א גרויסע מצוה. האבן די תלמידים איהם געפרעגט: וועלכע מצוה? האט ער זיי געענטפערט, אז ער גייט זיך וואשן אין בית המרחץ. פארוואס איז עס א גרויסע מצוה? א משל צו דער סטאטוע פון קיסר וואס שטייט אין אמפיטעאטער און א ספעציעלער בעאמטער רייניגט, וואשט און שייערט די סטאטוע אלע טאג, דערפאר באקומט ער א געהאלט און האט נאך א שיינעם מעמד אין געזעלשאפט, מכל-שכן איך, וואס בין געבוירן געווארן מיטן צלם אלקים, על אחת כמה וכמה אז איך דארף איהם וואשן און רייניגן לכבוד דעם בורא.

אבער די אייגנטליכע כוונה פון מקוה, בפרט לויט קבלה, איז נישט נאר צו רייניגן דעם קערפער פון אויסערליכער שמוץ, נאר אוועקצונעמען דעם רוח הטומאה, וואס איז באהאפטן צום מענטשן ווילנדיג אדער נישט ווילנדיג. דער ספר "זרע קודש" איז מסביר דעם סוד פון מקוה, ווייל א מענטש קען אין וואסער נישט עקזיסטירן, און דער רוח הטומאה קען נישט אריינדרינגען אין וואסער— טיפעניש. ממילא, ווען א מענטש טונקט זיך איין אין וואסער, קומט ער ארויס א נייע באשעפעניש ווי ער וואלט איצט געבוירן געווארן, און אנשטאט טומאה קומט אויף איהם ארויף א רוח טהרה, ווי אין פסוק שטייט:

א חסיד אן א מקוה איז קיין חסיד נישט.

א לייטישער חסיד דארף יעדן טאג, פארן דאווענען, גיין אין מקוה, אדער מינדעסטנס דריי מאל אין דער וואך, דהיינו: מאנטאג דאנערשטאג און ערב שבת, כדי עס זאלן נישט דורכגיין דריי טעג אן א מקוה. א רמז איז צו געפינען אין פסוק: "הוא יתחטא בו ביום השלישי". דער ספר "הילולא דרבי" ברענגט, אז א מגיד פון הימל איז געקומען צו רבי יוסף קארו, דער מחבר פון שלחן ערוך, און איהם געווארנט ער זאל גיין לפחות יעדן דריטן טאג אין מקוה, ווייל עס שטייט אין דער תורה: "יילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים" און פון דעם איז ארויסגעקומען א קלקול, וואס איז מעכב די גאולה.

דער מקור פון מקוה שטייט מפורש אין דער תורה, און לויט דער תורה קען מען זיך נישט אפואשן מיט א שעפל אנגעשעפטע וואסער אין שטוב, נאר: "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור", און מען קען אויך נישט וואשן יעדן גליד באזונדער, נאר דעם גאנצן גוף צוזאמען, ווי עס שטייט: "ורחץ במים את כל בשרו". פון דעם פסוק האבן די חכמים געלערנט, אז א מקוה דארף האבן וואסער נישט ווינציגער ווי א אייל אויף א אייל און דריי איילן די הויך. דאס הייסט פערציג סאה און 960 קווארט, וואס איז לויט אונזער חשבון: 268.29 ליטער ריין וואסער. אין אזא מקוה דארף דער גאנצער קערפער אריינגיין מיט איין מאל. אנדערע זאגן אז ער דארף דעם קאפ אונטערטונקען דריי מאל, ווייל עס שטייט אין דער תורה דריי מאל דאס ווארט טהור: "טהורים, וטהרתם, וטהרה". אנדערע זאגן — פיר מאל כנגד די 4 אותיות פון שם הוי"ה.

אין די צייטן פון בית שני איז באקאנט געווען די "אסיים"— סעקטע, וואס האבן זיך באזעצט אין געגענט פון ירדן, און

וואס ער האט געטהון אפילו בחדרי חדרים, אבער אז דער חסיד גייט פריער אין מקוה — זעהט ער שוין גארנישט...

*

אין קוידענאווי איז געווען א מעשה מיט חסידים, וואס זענען געזעסן שבת אינדערפרי פארן דאוונען אין בית המדרש און געשמעסט וועגן די כוונות פון מקוה; וועגן די הייליגע יחודים וואס צדיקים זיינען מיידר אין מקוה, וואס זיינען פועל ישועות און קענען אויסבעטן א רפואה פאר א קראנקן. איז געזעסן דערביי דער שטאט-חזן, א ליטוואק א מתנגד, און האט אפגעלאכט פון דער מעשה. אז דער רבי האט זין דערוואוסט פון דעם, האט ער א קרעכץ געגעבן: "ווער ווייסט צו דער חזן וועט היינט קענען דאוונען פארן עמוד?" ווען ער איז אנגעקומען צו די קדושה פון מוסף, האט דער חזן אוועקגע'חלש'ט ביים עמוד, און מען האט איהם גארנישט געקענט דערמינטערן. בת דער רבי האט געהייסן בריינגען א גלאז מקוה-וואסער און איהם אריינגיסן אין האלו. דאס האט געהאלפן. ער שוין מעהר נישט אפגעלאכט פון א מקוה...

אין טשארטקאווי איז געווען א שוחט א בעל תוקע, וואס איז ראש השנה אינדערפרי נישט געגאנגען אין מקוה. האבן די חסידים איהם נישט געלאזט בלאזן שופר. דער שוחט איז אוועק צום רבין מיט א טענה כאשר די מקוה איז געווען קאלט, און ער האט מורא פאר א פארקיהלונג.

האט איהם דער רבי א זאג געטהון:

— אויף א קאלטן בלאזט מען נישט...

*

דער בעל שם טוב האט זיך אמאל ארויסגעכאפט, אז אלע זיינע מדריוגות האט ער דערגרייכט צוליב מקוואות און נישט פון תעניתים, ווייל א תענית שוואכט אפ דעם גוף, און א מקוה גיט נאך צו געזונט. ער האט אמאל געזאגט צו א בעל תשובה וואס האט דוקא געוואלט פאסטן: "דיין נשמה האסטו שוין פארדארבן, ווילסטו דיין גוף אויך פארדארבן? גיי בעסער אין מקוה, און האב אינזינען די כוונות, וואס איך גיב דיר, וועט אלץ רעכט זיין".

*

"זרות אלוקים מרחפת על פני המים", און ווי דער האר"י הקדוש זאגט, אז די ראשי תיבות פון "לב מהור ברא לי" איז — "לטבול".

דער זלאטשאווער מגיד האט דעם זעלבן רעיון געזאגט בקיצור: "אין א מקוה טוהט מען זין אויס און מען טוהט זין אן א נייעם לבוש..."

*

ביי חסידים איז אנגענומען, אז א מקוה איז א סגולה און העלפט אין א עת צרה, ווי דער נביא זאגט: "מקוה ישראל מושיע בעת צרה". עס איז געווען א מעשה ביים קאזשיניצער מגיד, ווען זיין בן יחיד משה'לע איז קליינערהייט געפערליך קראנק געווארן, און די דאקטוירים האבן איהם מייאש געווען דאס לעבן. דער טאטע, דער מגיד, האט טאג און נאכט מתפלל געווען פארן לעבן פון קינד און האט פארנאכלעסיגט אלע זיינע עבודות. אז ער האט געזעהן אז ער פאלט אריין אין עצבות און ער קען נישט אויספיהרן זיין עבודת הקדוש, האט דער מגיד זיך אויסגעדריקט פאר חסידים:

— "אין דער תורה שטייט "זתשלך את הילד תחת אחד השיחים" — "שיח" מיינט מען "תפילה בשמחה".

האבן חסידים פארשטאנען אז דער רבי אליין האט זין שוין אויך מייאש געווען פון קינד. דעמאלט איז רבי לוי יצחק בארדיטשובער אוועק אין מקוה און איז דארט אזוי לאנג געזעסן, ביז ער האט באוואויגן דעם מגיד ער זאל ממשיך זיין מיט תפילות פארן קינד און דאס קינד איז מאקע געזונט געווארן...

*

דער בעל שם טוב האט זיך אמאל אויסגעדריקט, אז ער האט גע'פועל'ט אין הימל אז מען זאל א מקוה רעכענען פונקט ווי א תענית.

דער מעזריטשער מגיד האט צוליב זיינע קראנקע פיס נישט געקענט גיין אין מקוה. האט דער בעל שם טוב געזאגט, ווען מיין דוב-בער וואלט געקענט גיין אין מקוה, וואלט ער געווען אריינגעבראכט א הרהור תשובה אין אלע אידישע הערצער און ער וואלט געבראכט משיחין...

רבי מאטעלע טשערנאבעלער האט איינמאל געזאגט: אז ער גיט א קוק אויף זיינעם א חסיד, זעהט ער אלע עבירות

דער תנא רבי יהודה בר אילעאי. די מצוה פון טבילה ערב שבת איז דוקא זיך צו וואשן מיט הייסע וואסער און וואס נענטער צו בין השמשות. דער ספר "תורת חיים" זאגט, אז אין דער צייט פון בין השמשות, טובלען זיך אלע נשמות אויף יענער וועלט אין גליענדיגן טייך די-נור, וואס וואשט אויס אלע פלעקן פון עבירות ופשעים. אויך א מקוה אויף דער וועלט רייניגט אויס די פלעקן פון עוונות.

*

דער זוהר הק' ברענגט, אז די ווארימע מקוה ערב שבת איז מרמז אויף דעם צאנקענדיגן פלאם פון גיהנום וואס לעשט זיך אויס לכבוד שבת, און אלע נשמות גייען אריין אין גן עדן אין דער שעה. דער אר"י הקדוש האט זיך אפילו נישט אפגעווישט דעם נאסן גוף נאך דער מקוה, ווייל עס איז כדאי אז דער גוף זאל איינזאפן אין זיך די מקוה-וואסער פון ערב שבת.

רבי אהרן זיטאמירער האט פארגלייבט ערב-שבת מיט ערב יום כיפור, ווייל ערב שבת דארף מען אויך מאכן דעם חשבון הנפש פון די ששת ימי המעשה און זיך מטהר זיין אין מקוה לכבוד שבת, פונקט ווי די נשמות פון הימל זיינען זיך מטהר אויף יענער וועלט. דעריבער זאגט דער ספר "כד הקמח", אז מען דארף נישט טרינקען ערב שבת פארנאכט'ס קאלטע וואסער, כדי נישט צו גולענען פון די נשמות, וואס קיהלן זיך אפ פון גיהנום פייער. דער רמ"א הייסט אויך נישט טרינקען קאלטע וואסער שבת פארנאכט אויך צוליב דעם זעלבן טעם, מען זאל נישט אוועקנעמען פון די נשמות דאס קאלטע וואסער, אין וועלכע זיי קיהלן זיך פארן אריינגיין אין גיהנום...

*

רבי נחמן האראדענקער, דער מחותן פון בעל שם טוב, האט אויף זיך דערציילט, אז ער איז געגאנגען אין קאלטע מקוואות נאך איידער ער האט דערקענט דעם בעל שם טוב. דערנאך, אז די וועלט איז איידל געווארן און מען האט גענומען הייצן די מקוואות, האט ער זיך טובל געווען אין הייסע בריענדיגע מקוואות, פונדעסטוועגן האט ער נישט געקענט אפטרייבן פון זיך די מחשבות רעות, ביז ער האט דערקענט דעם בעל שם טוב און ער האט איהם אויסגעלערנט די כוונות המקוה...

רבי מענדעלע רימאנאווער איז אמאל געגאנגען אין מקוה. גראד אין דעם טאג איז די מקוה קאליע געווארן און דאס וואסער איז אויסגערוגען ביז א טראפן. האט רבי מענדעלע זיך אנגערופן: היינט האב איך יוצא געווען די מצות מקוה מיט אלע בעסטע כוונות. פארוואס? ווייל די גמרא זאגט, אז איינער וויל טהון א מצוה און עס געלינגט איהם נישט, רעכנט איהם די תורה פונקט ווי ער וואלט געטהון די מצוה. נו, אויב די תורה האט פאר מיר געטהון די מצוה, ווייס זי שוין גוט ווי מכון צו זיין אלע כוונות און יחודים...

*

רבי וואלף קיצעס האט דערציילט, אז ער האט אמאל געזעהן ווי דער בעל שם טוב איז אוועק מיט זיין זון רבי צבי אין א נאהנטן

וואלד, איז ער זיי נאכגעגאנגען און זיך פארשטעלט אונטער א בוים. האט ער געזעהן ווי דער בעל שם טוב מיט א צופלאמטן פנים ווי א הייסע קויל רעדט מיט זיין זון א לאנגע צייט. פלוצלונג האבן זיי זיך ביידע אויפגעשטעלט און גענומען שרייען: מקוה ישראל! מקוה ישראל! זיי האבן פון זיך אראפגעריסן די מלבושים און אריינגעשפרונגען אין א פליסנדיגן טייכל. האט רבי וואלף קיצעס צוגעגעבן אז ער האט שפעטער געזוכט דאס טייכל און נישט געפונען...

זייענדיג אין קאנסטאנטינאפאל איז דער בעל שם טוב געגאנגען אין מקוה. אויף צוריקוועגס האט ער געמוזט דורכגיין א ענגע געסל, וואו עס זיינען געווען פארזאמלט א סך מערקן און ער האט חושש געווען, אז א מערק זאל איהם נישט אנריהרן נאך דער מקוה. פלוצלונג הערט ער ווי א מערק רופט אויס: אט גייט א טמא'דיגער איד, היט זיך איהר זאלט איהם נישט אנריהרן, אזוי האט דער בעל שם טוב געהאט א פרייען וועג ביז דער אכסניא...

*

כאטש א טבילה אין מקוה איז תמיד מתקן דעם מענטש, פונדעסטוועגן איז נישט גלייך א מקוה אין א פראסטן וואכן-טאג צו א מקוה ערב שבת. רבי יעקב עמדין זאגט, אז ווער עס גייט אין מקוה אלע ערב שבת, דער הייסט א קדוש. אין דער גמרא ווערט געברענגט, אז דוד המלך האט זיך געטובלט ערב שבת. דאס זעלבע האט געטהון